

Incluziunea Educațională – o prioritate a Învățământului Național

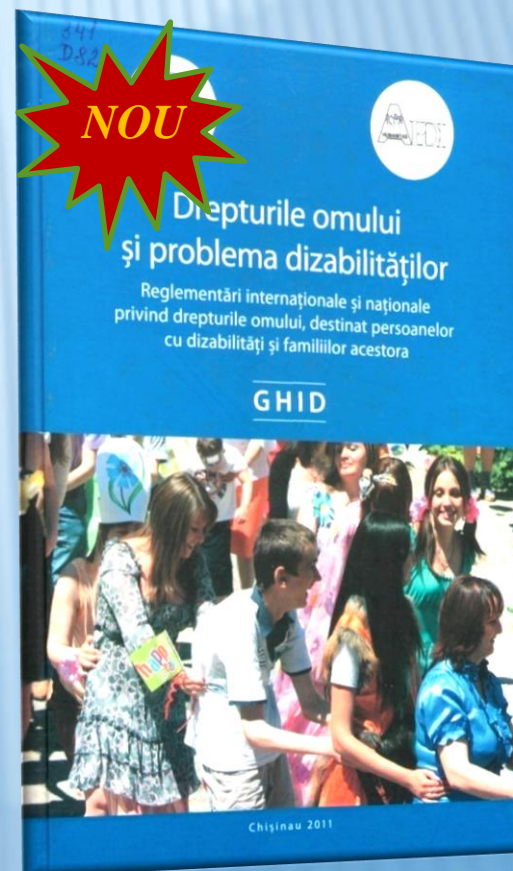
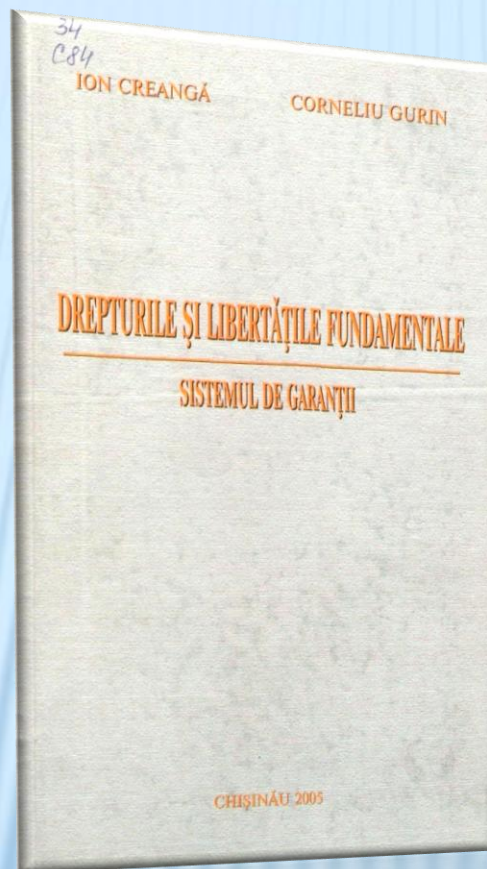
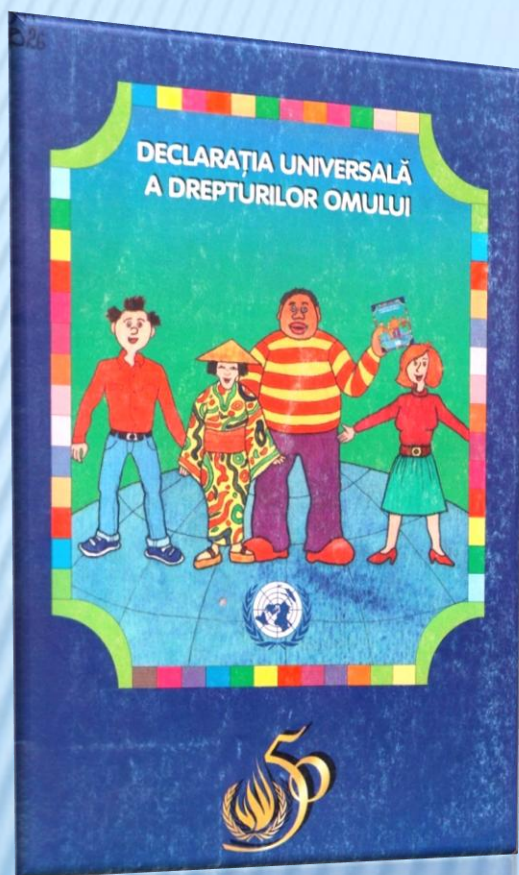
Prezentare selectivă din colecțiile Bibliotecii

„Toate ființele umane sunt născute libere și egale, în demnitate și drepturi”

Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948)

Legislație, politici, documente naționale/internaționale în domeniul educației incluzive

**DECLARAȚIA
DE LA SALAMANCA
și
DIRECȚIILE
DE ACȚIUNE
ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI SPECIALE**

**CONFERINȚA MONDIALĂ
ASUPRA EDUCAȚIEI SPECIALE:
ACCES ȘI CALITATE**

Salamanca, Spania, 7-10 Iunie 1994

Organizația Națiunilor Unite
pentru Educație, Știință și
Cultură

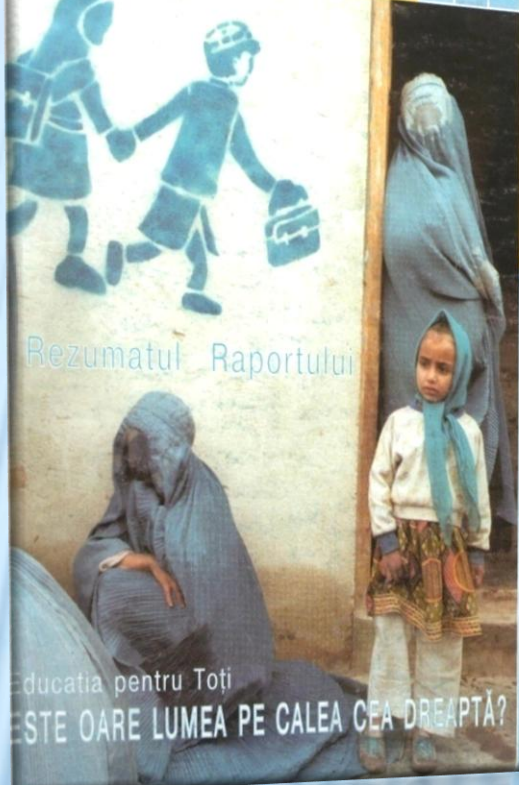

Ministerul Educației și
Științei
Spania

raport Mondial de monitorizare a EPT 2002

Rezumatul Raportului

Educația pentru Toți
ESTE OARE LUMEA PE CALEA CEA DREAPTĂ?

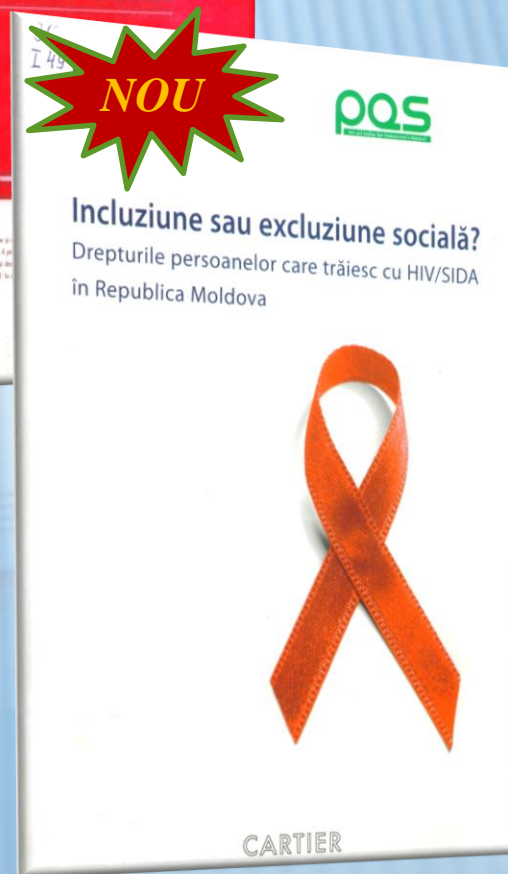
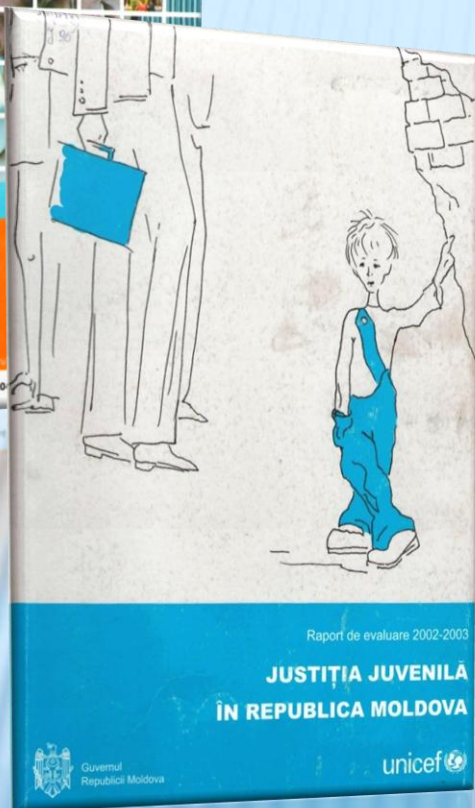
Educația pentru TOȚI

THE SITUATION OF CHILDREN AND
FAMILY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Assessment and Analysis

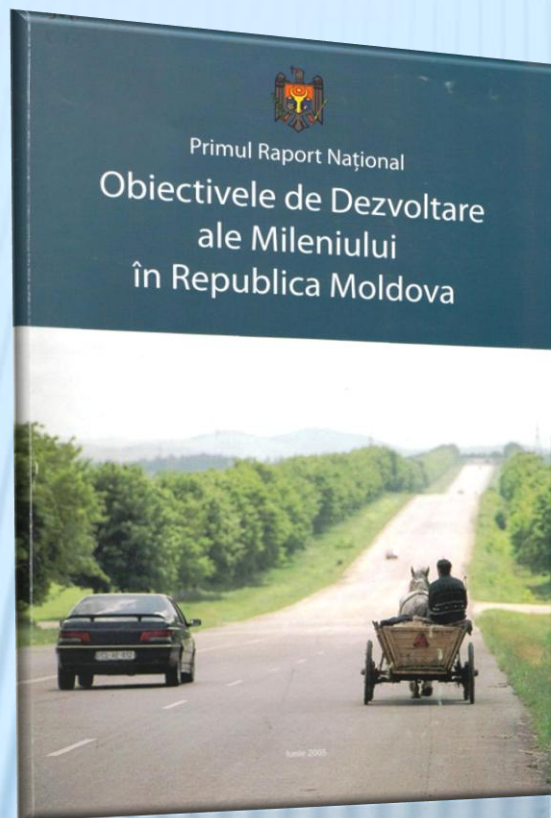
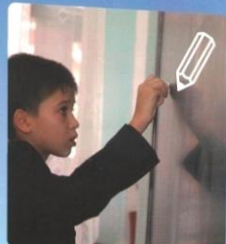
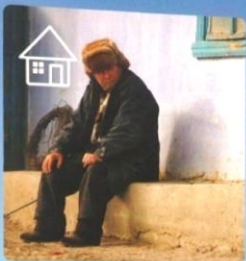
2000-2001

AL DOILEA RAPORT CU PRIVIRE LA OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE A MILENIULUI

Republica Moldova

396
B91

Ministerul Educației
al Republicii Moldova

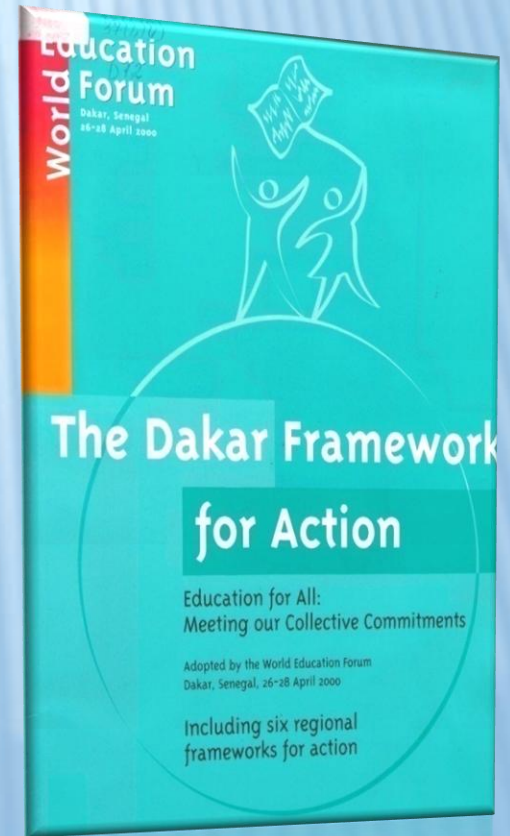
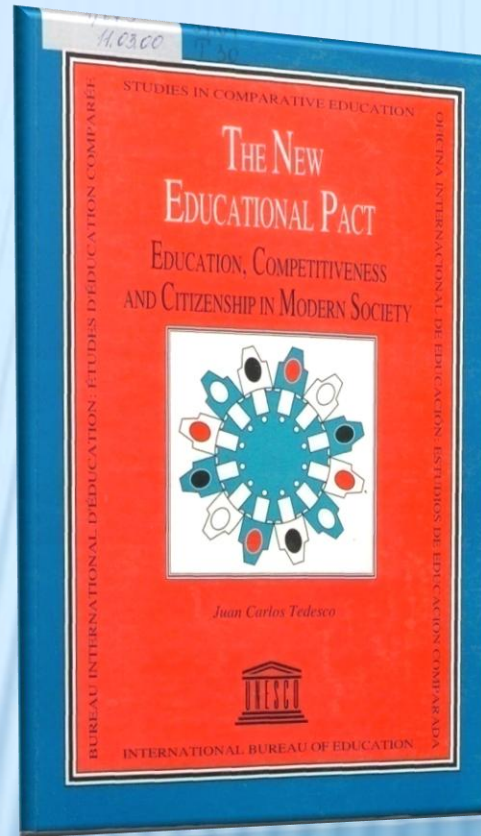
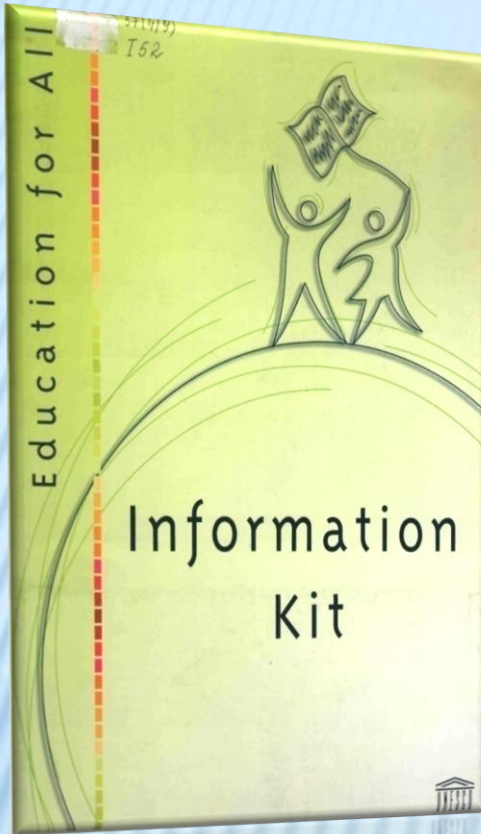
Politici și practici
în domeniul educației incluzive:
nivel internațional și național

LUMOS

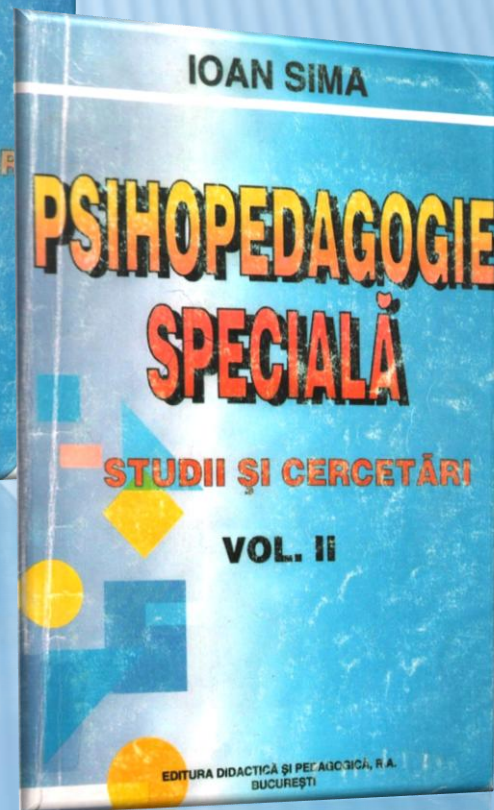
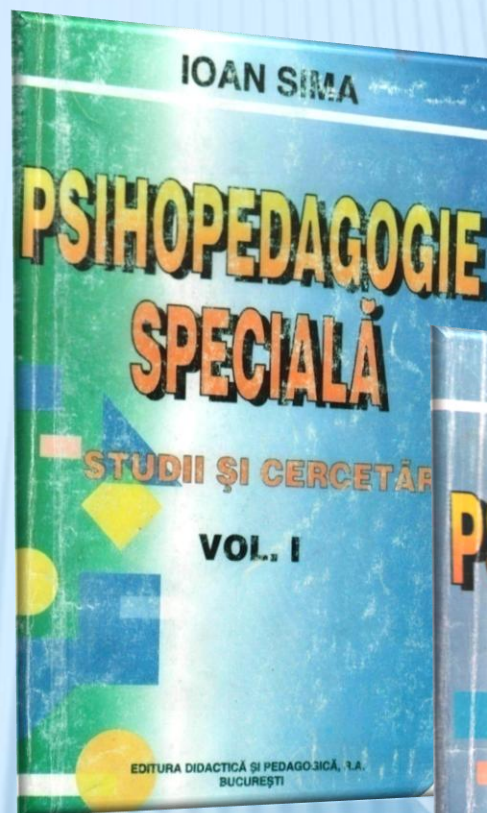
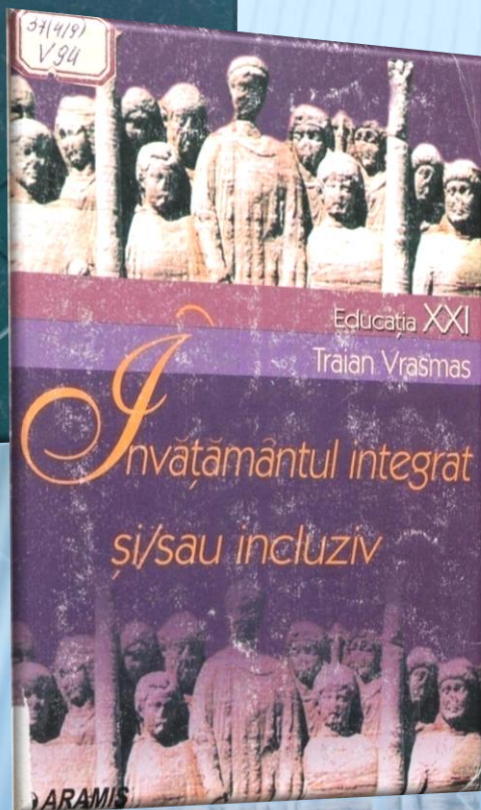
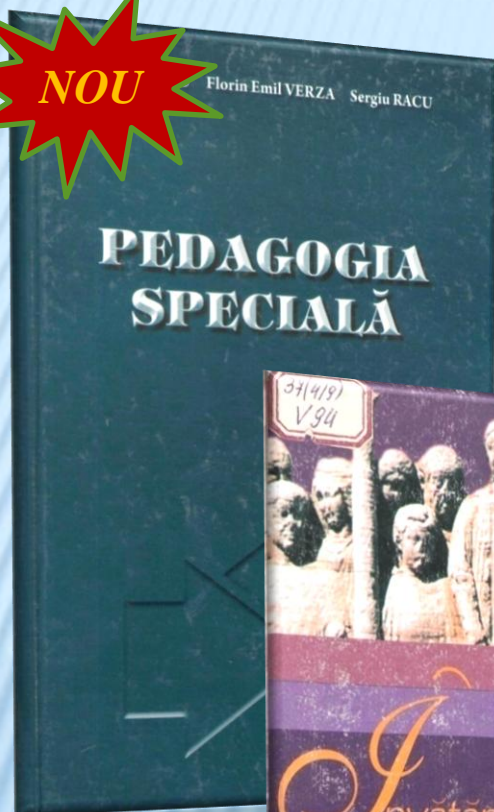
Chișinău 2010

Сотворен 2010

гнмоз

Învățămîntul incluziv

Aurelia Racu
Anatol Danii

Psihopedagogie specială

(Sinteze)

Alois Gherguț

SINTEZE DE PSIHOPELAGOGIE SPECIALĂ

Ghid pentru concursuri și examene
de obținere a gradelor didactice

Prof. univ. dr. ION STRĂCHINARU

PSIHOPELAGOGIE SPECIALĂ

VOL. I

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

EMIL VERZA

PSIHOPELAGOGIE SPECIALĂ

Manual pentru clasă a XII - a, școli normale

EDITURA DEZVOLTĂRI ȘI PEDAGOGICĂ S.R.L. - BUCUREȘTI, 1994

07.00.0
B38

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI, TINERETULUI
ȘI SPORTULUI DIN RM
UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT "I.CREANGĂ"
DIN CHIȘINĂU

FACULTATEA PSIHOLOGIE ȘI PSIHOPELAGOGIE SPECIALĂ

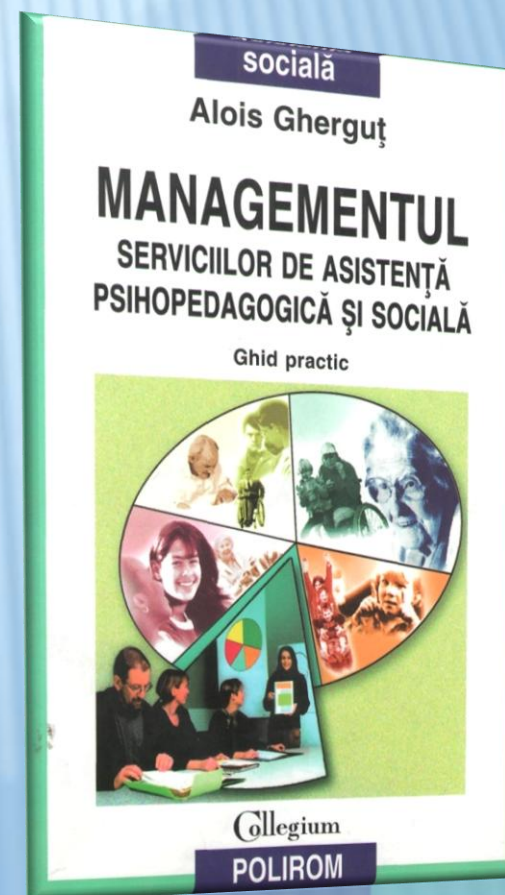
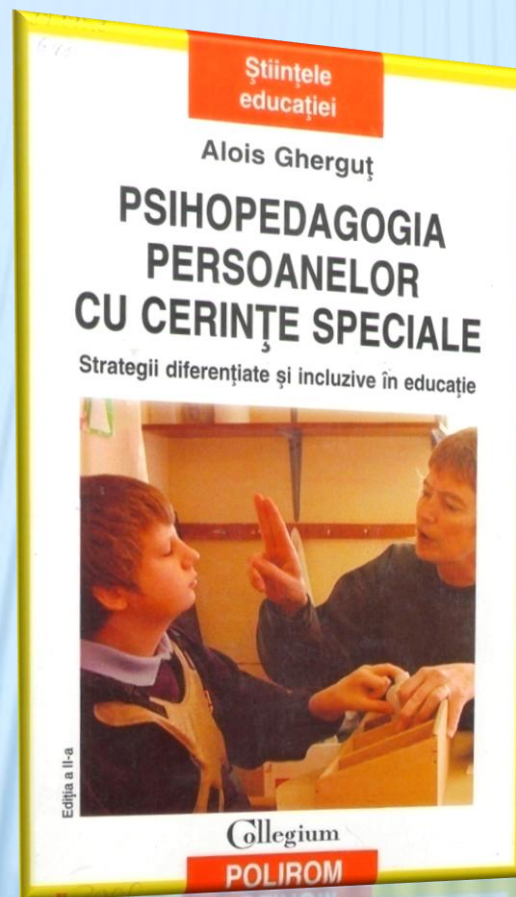
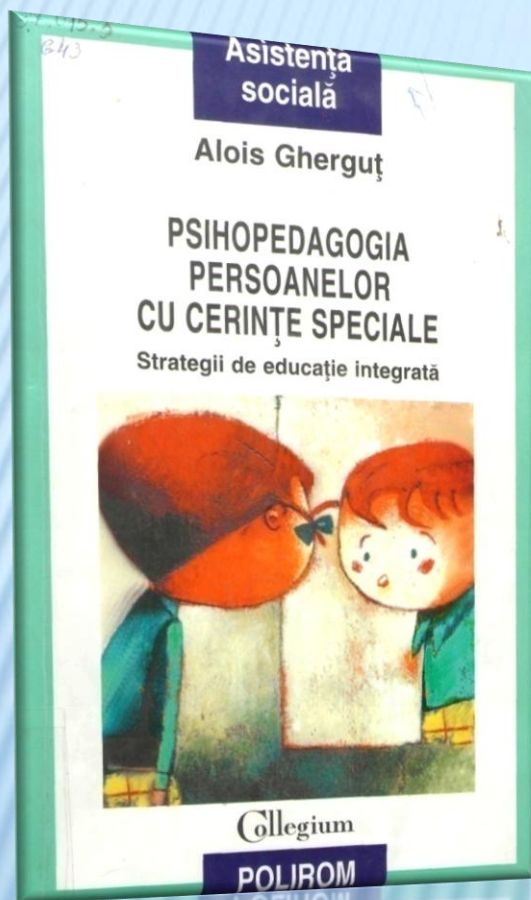
BAZELE METODOLOGICE ALE PSIHOPELAGOGIEI SPECIALE

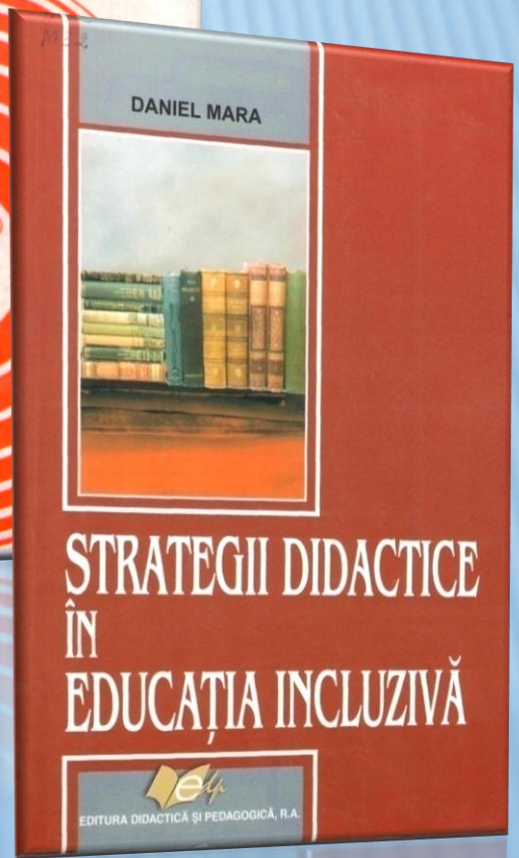
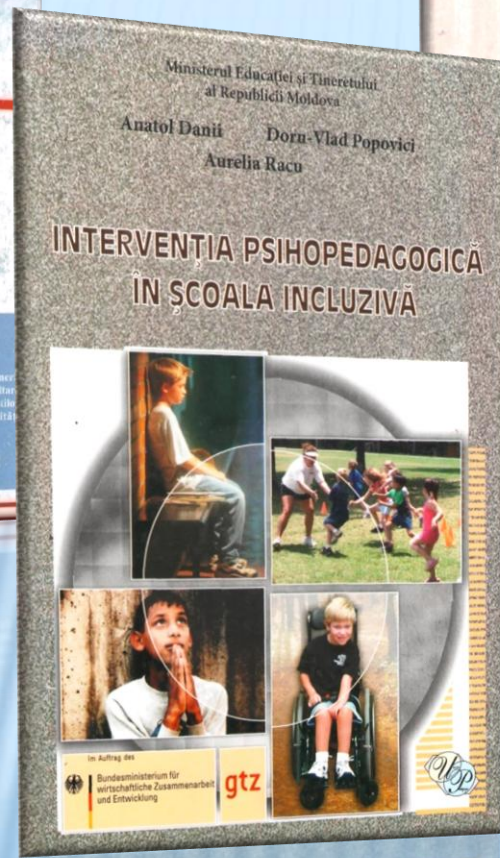
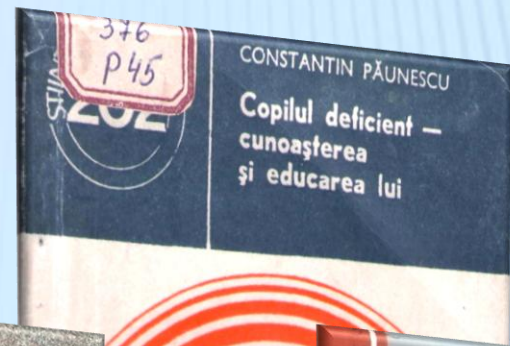
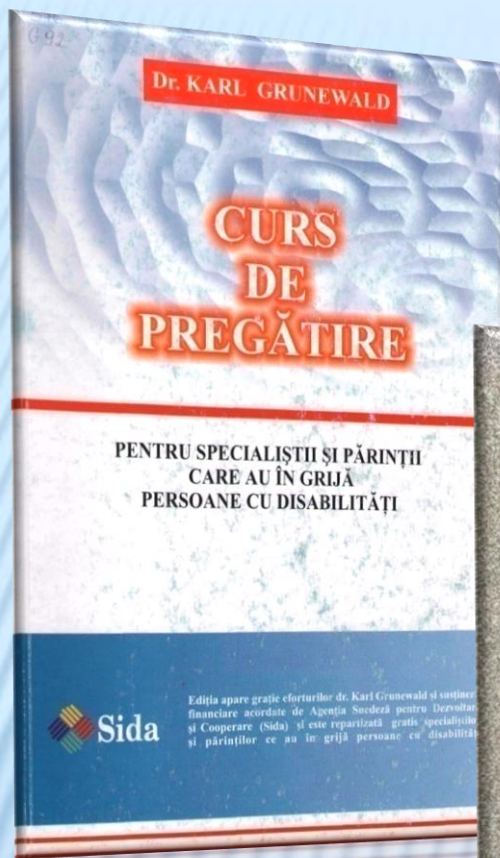
N. ANDRONACHE, V.LICHII
(COORDONAREA ȘTIINȚIFICĂ)

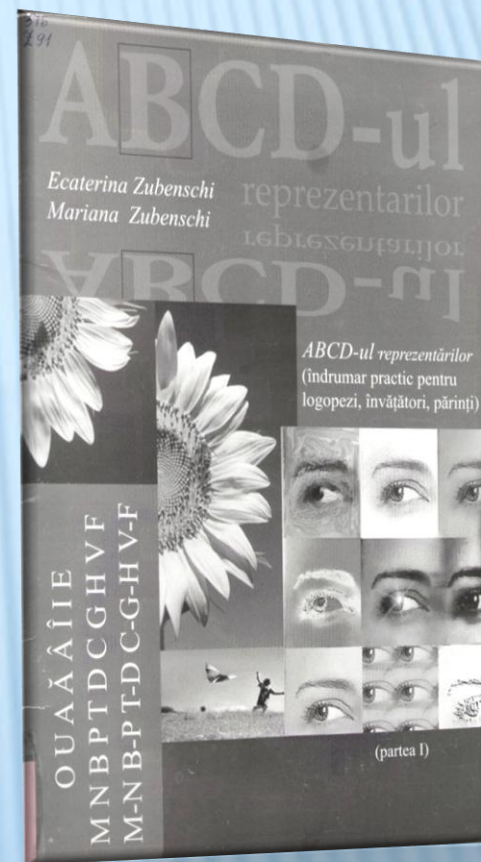
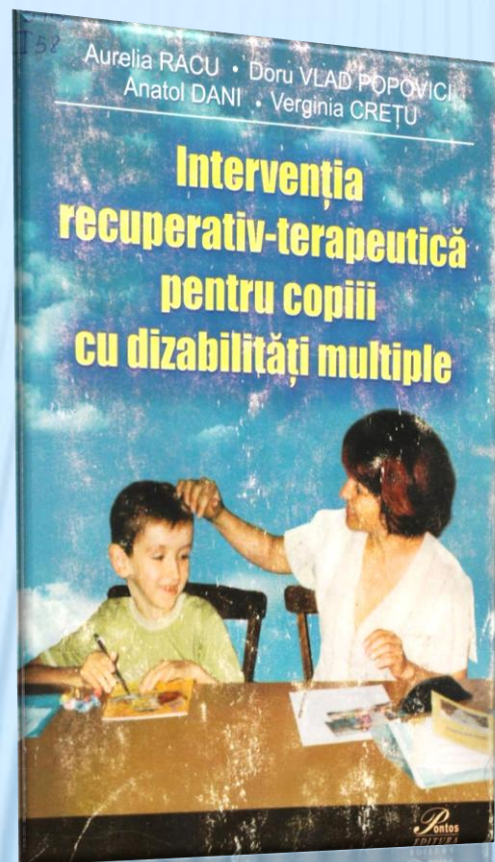
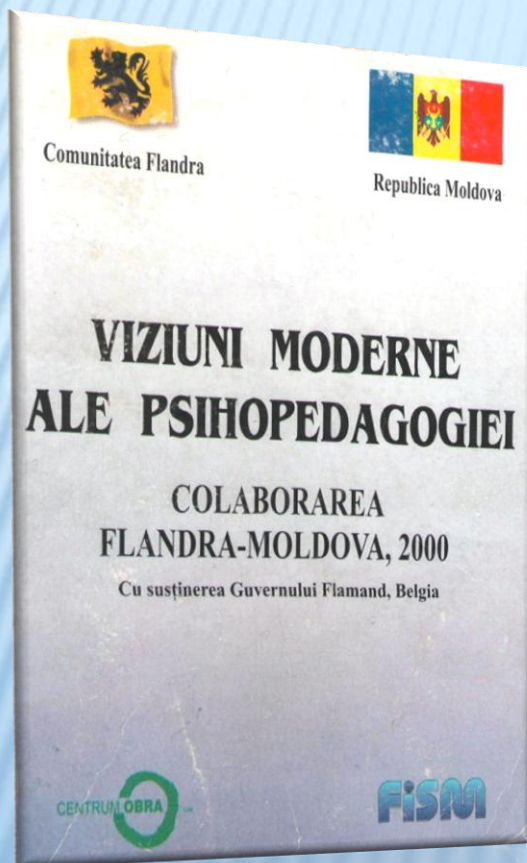
CHIȘINĂU, 1997

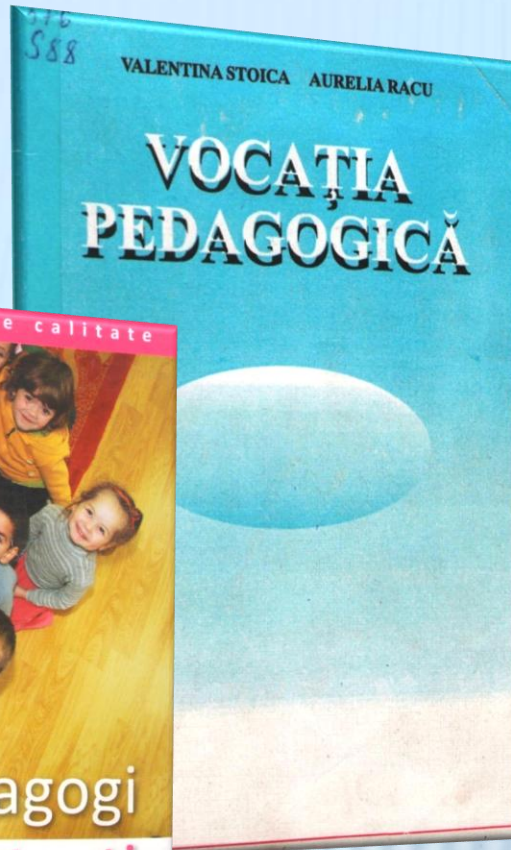
„Fiecare obstacol este o oportunitate camuflată.”

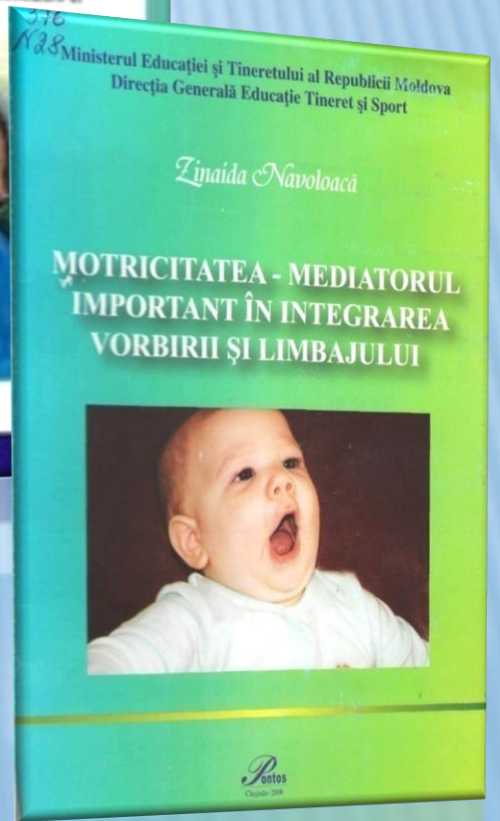
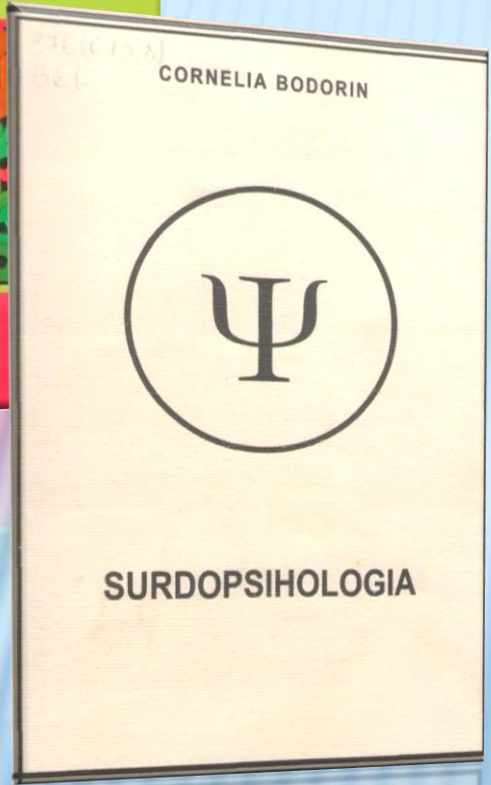
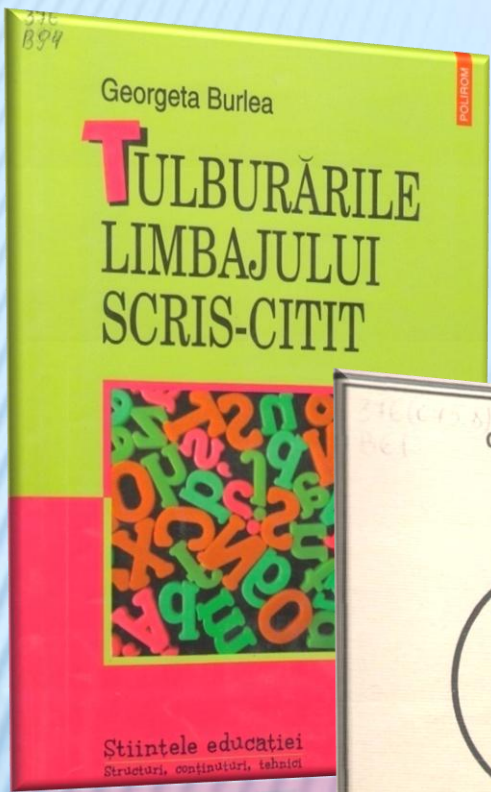
R. Gage

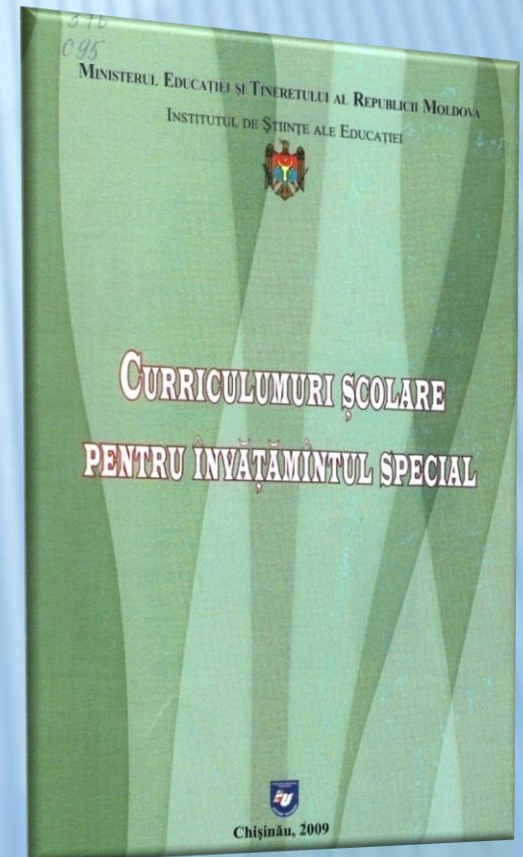
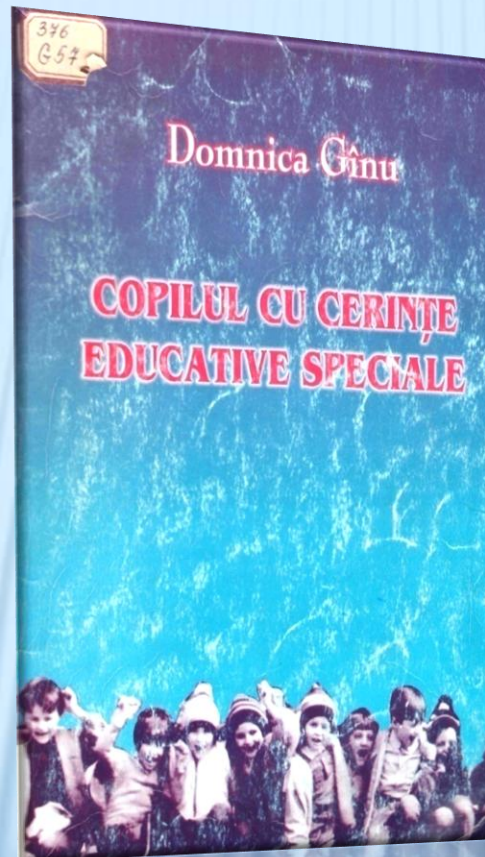
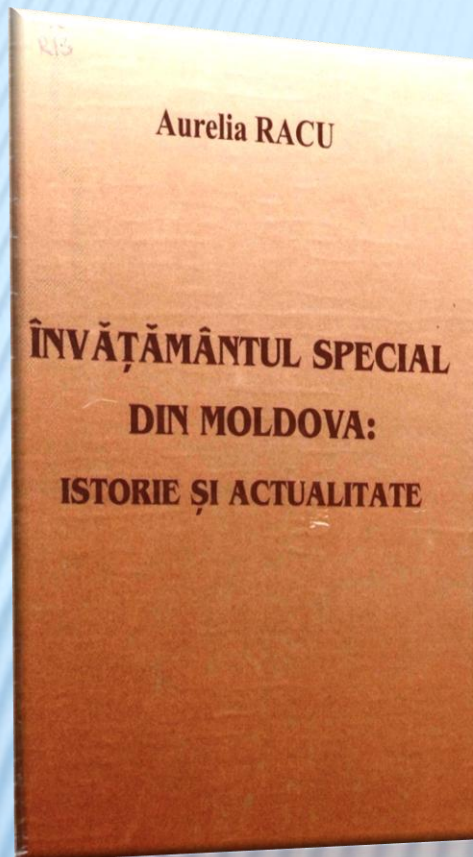

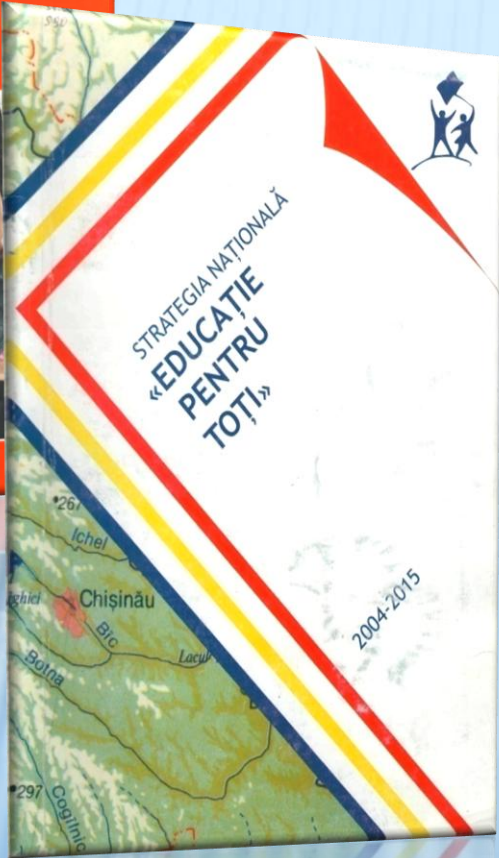

Învățămîntul incluziv în Moldova

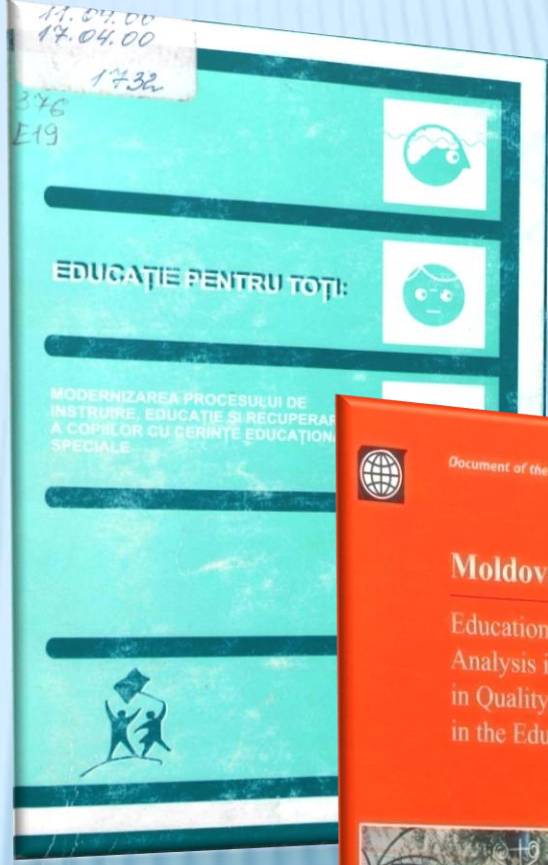
Document al Băncii Mondiale

Moldova

Notă cu privire la politica educațională:
Analiză în sprijinul ameliorării
calității, echității și eficienței
în sectorul educației

11.04.00
17.04.00
1732
376
E19

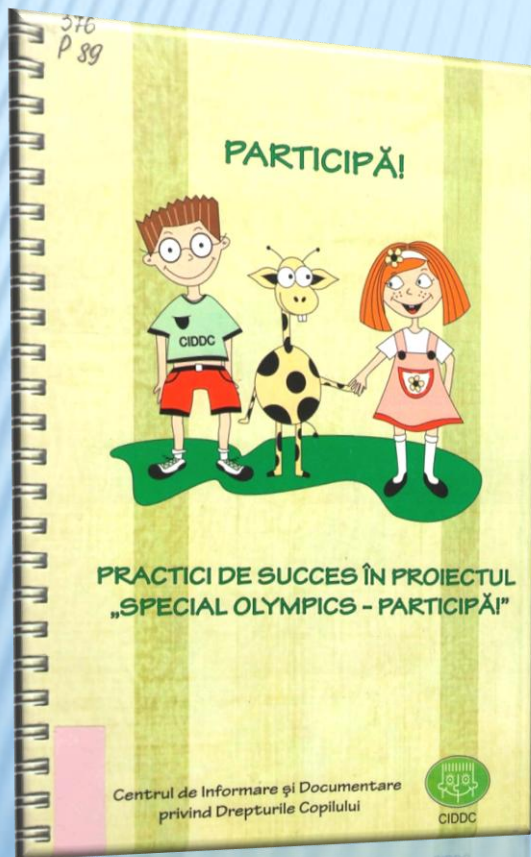
Document of the World Bank

Moldova

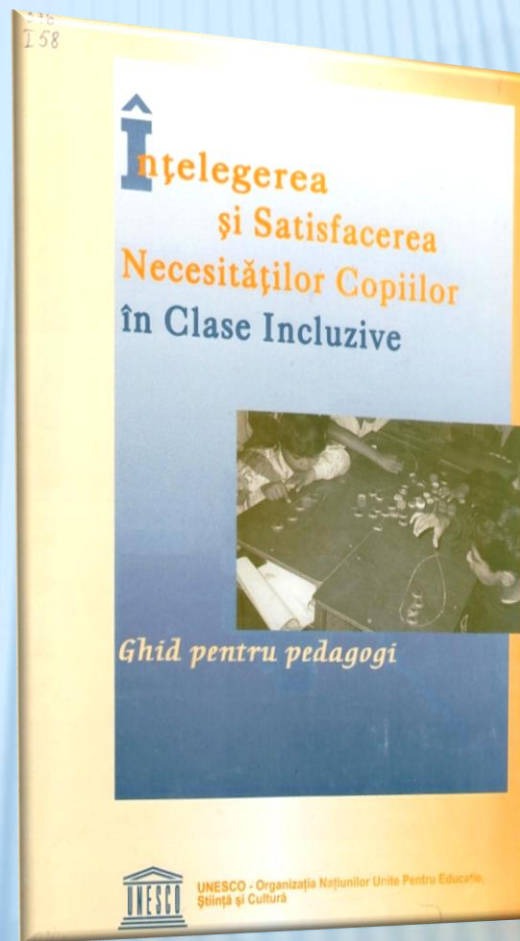
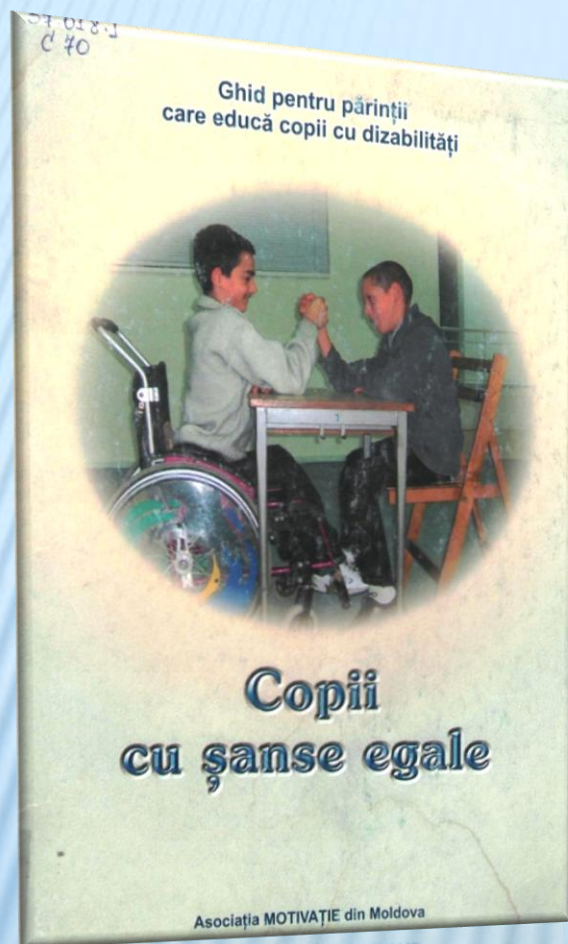
Education Policy Note:
Analysis in Support of Improvements
in Quality, Equity and Efficiency
in the Education Sector

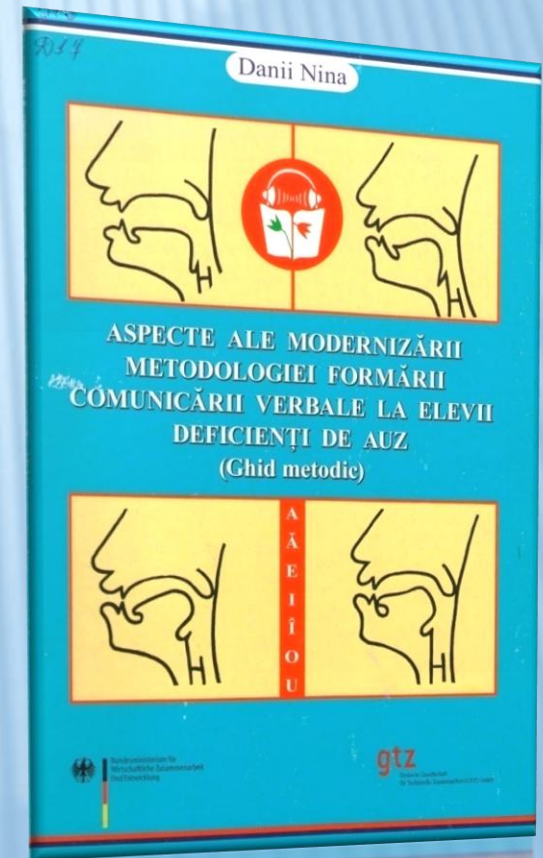
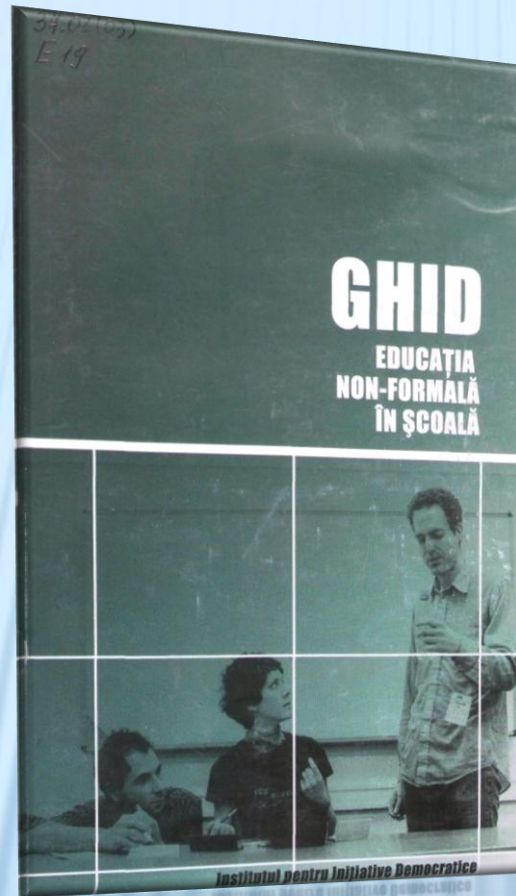
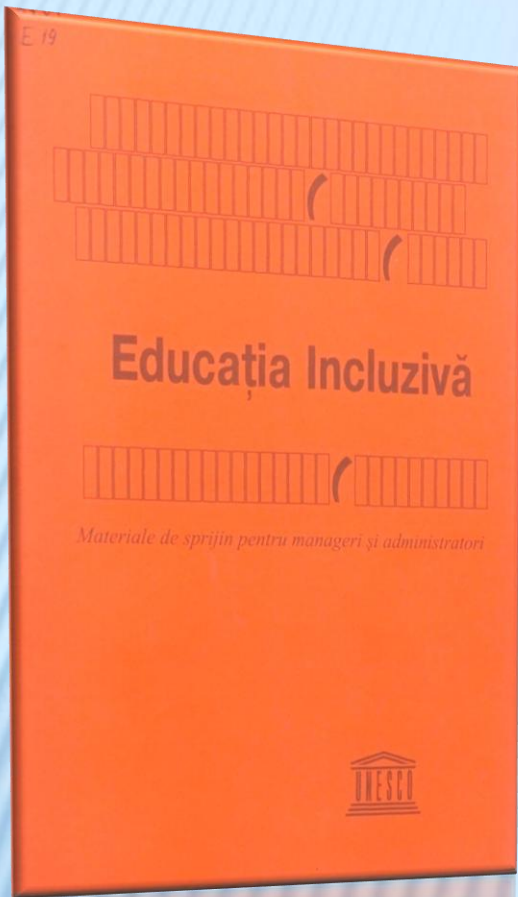

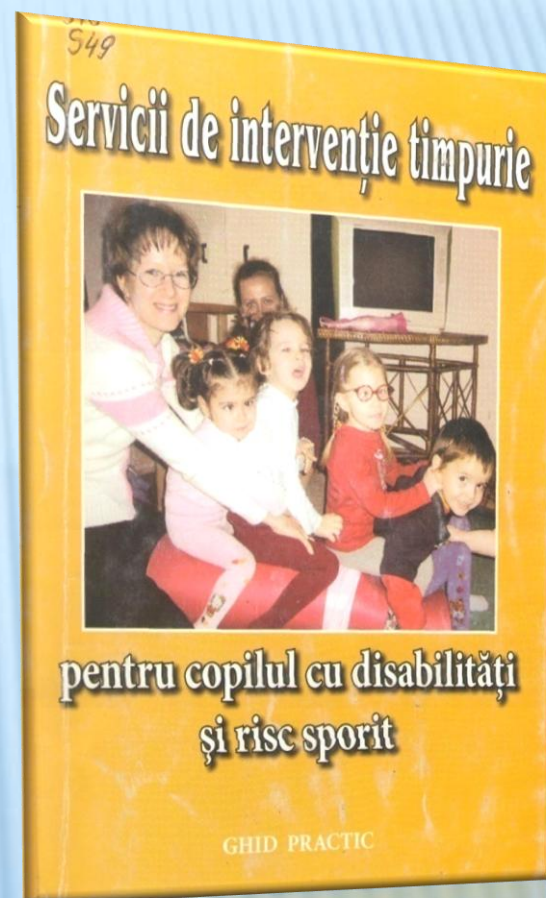
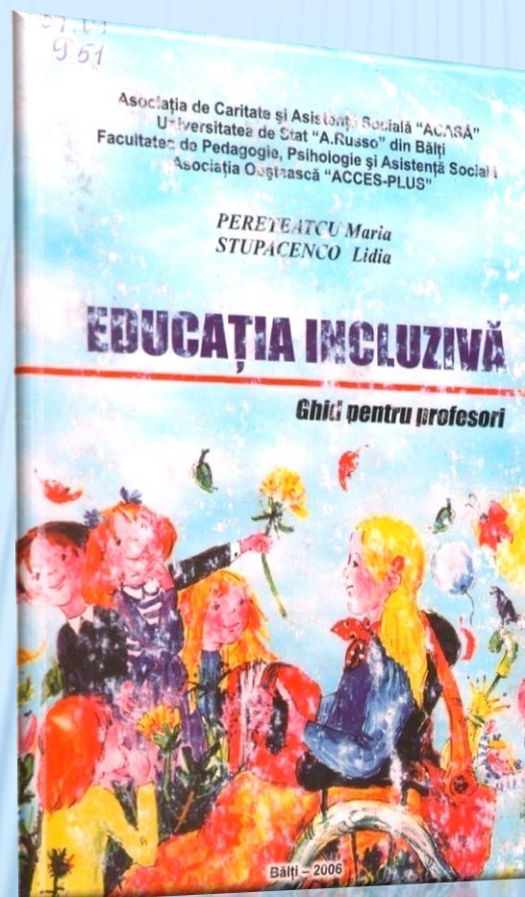
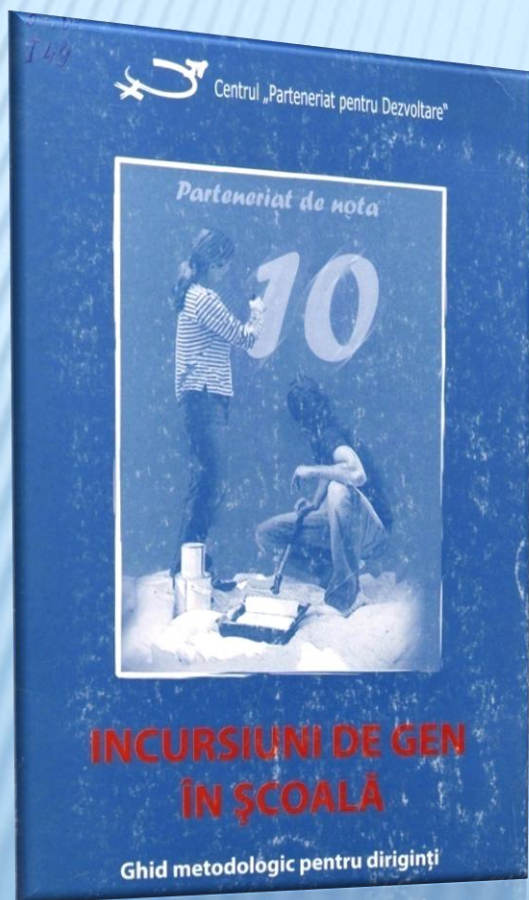

Elemente metodologice în abordarea învățămîntului integrat

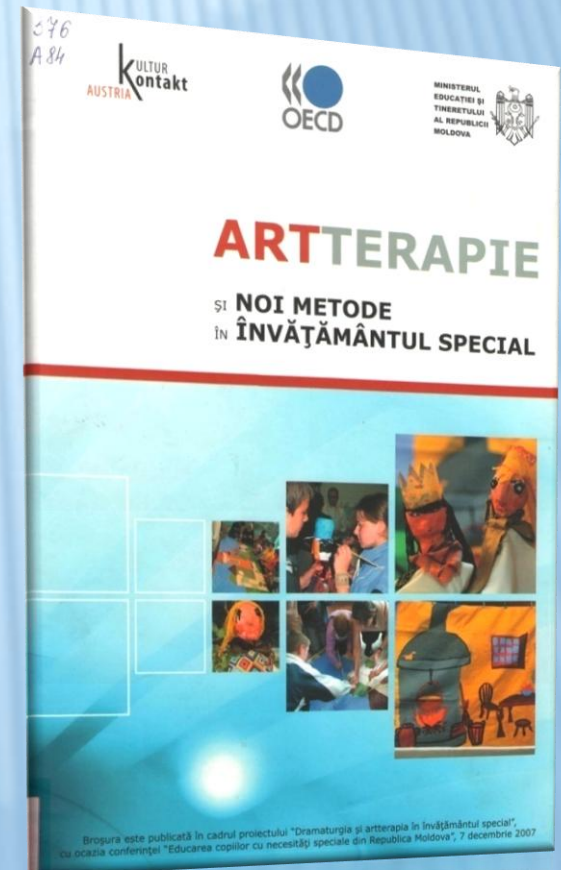
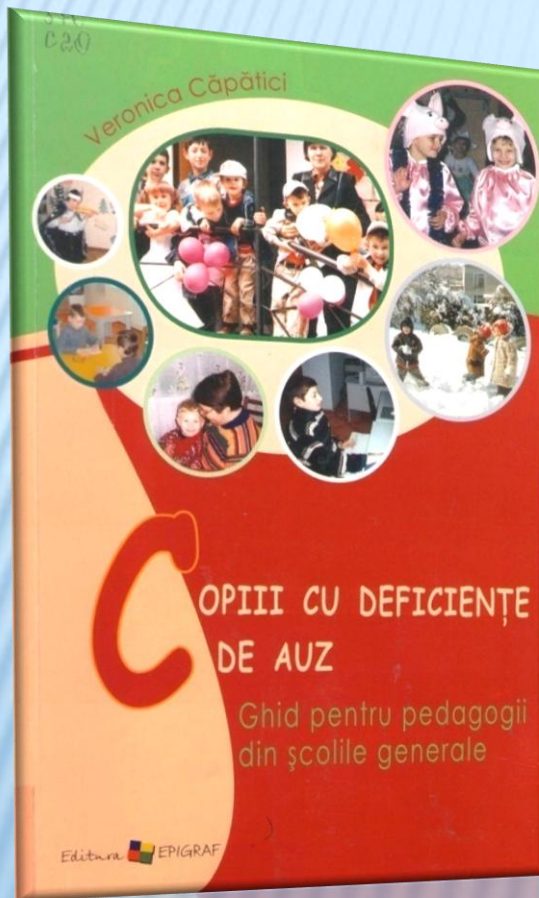

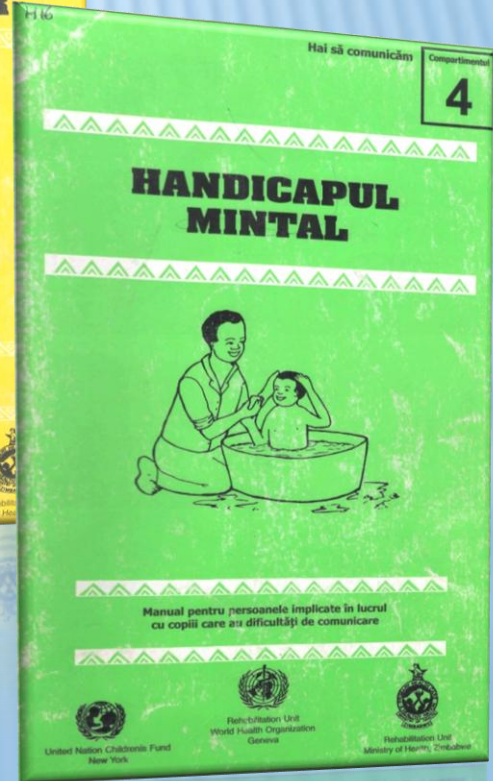
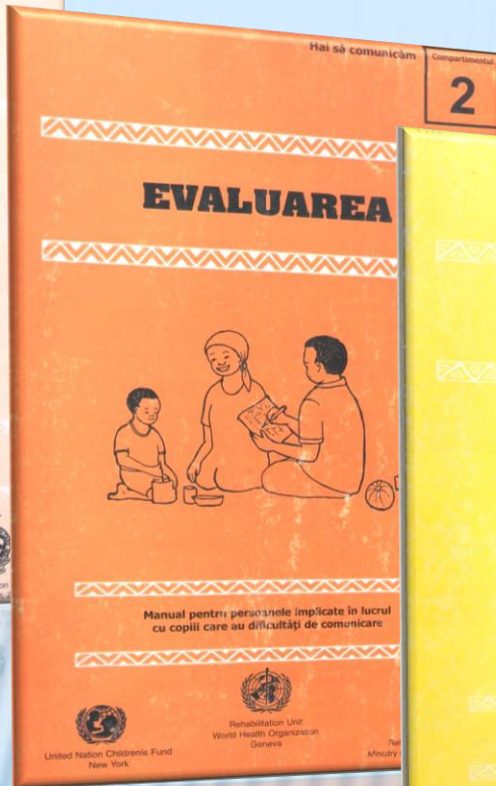

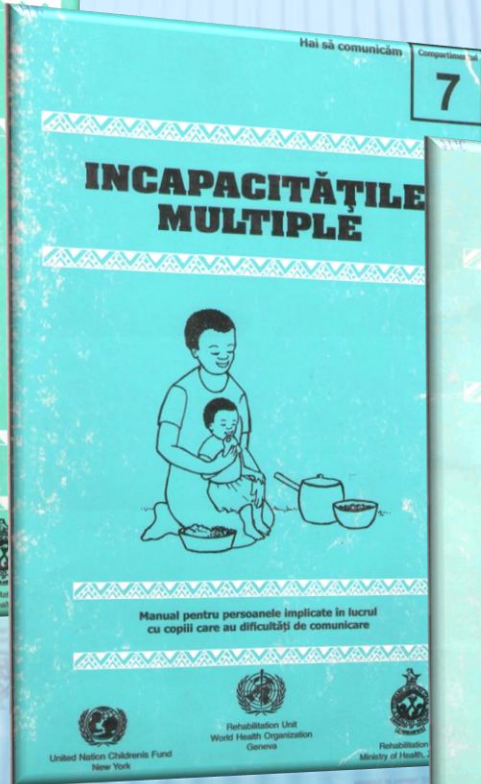
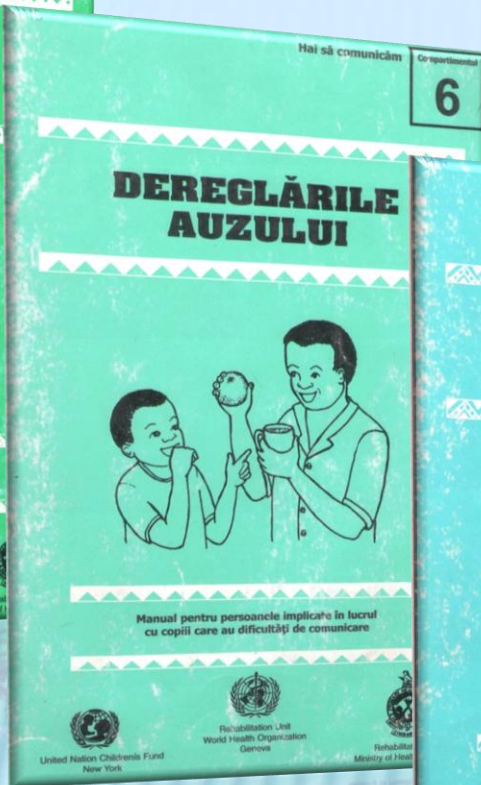

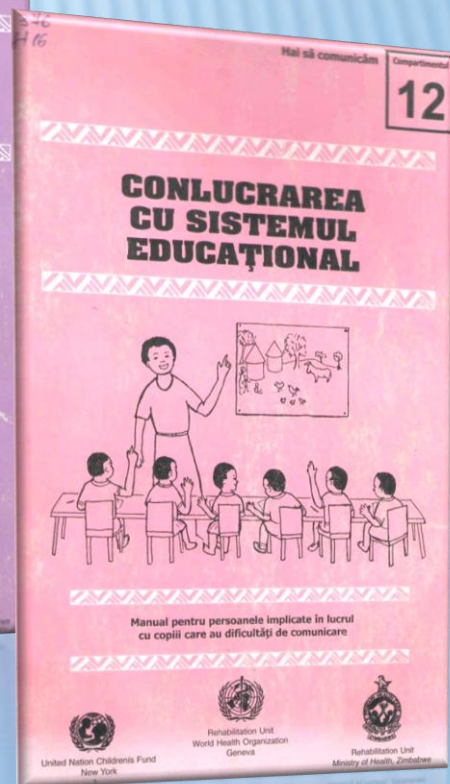
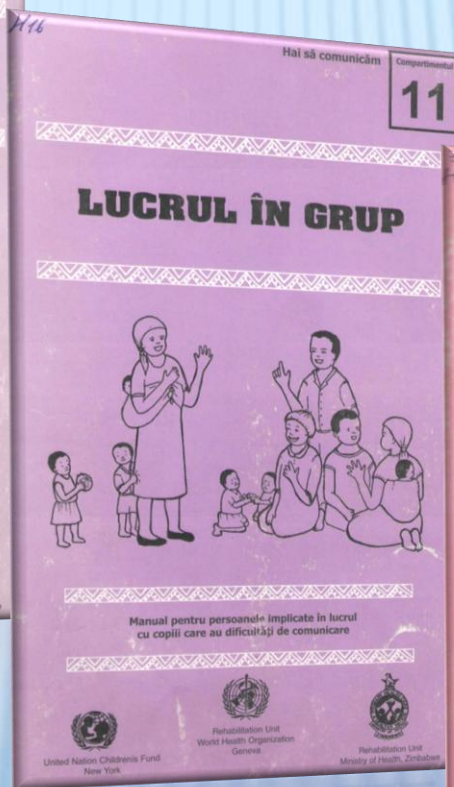
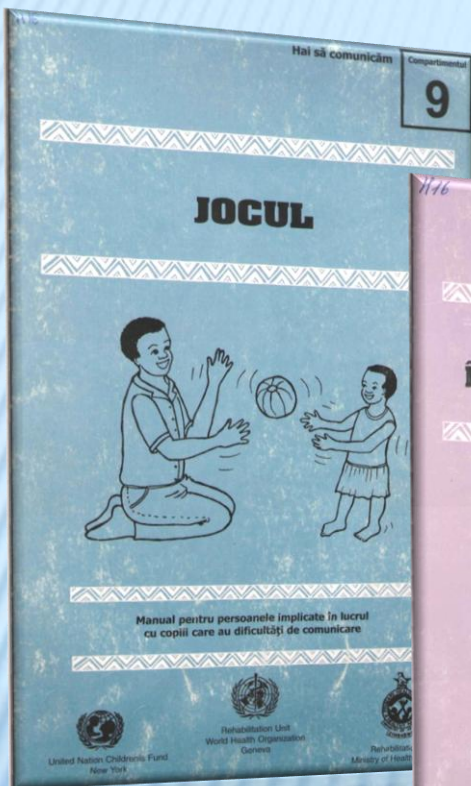
„ Pentru a obține ceea ce își doresc, persoanele dependente au nevoie de alții. Cele independente obțin ceea ce își doresc prin propriile eforturi. Cele interdependente își unesc eforturile pentru a-și mări șansele de succes.”

Șt. Covey

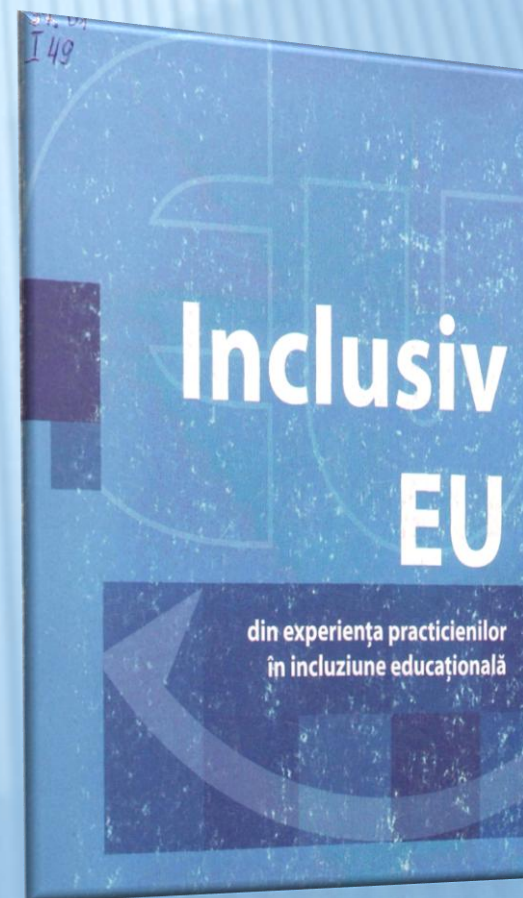
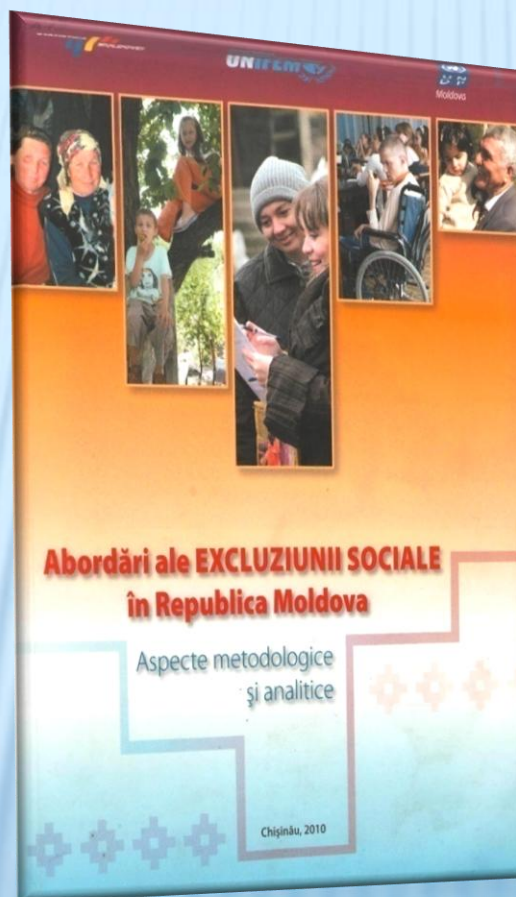
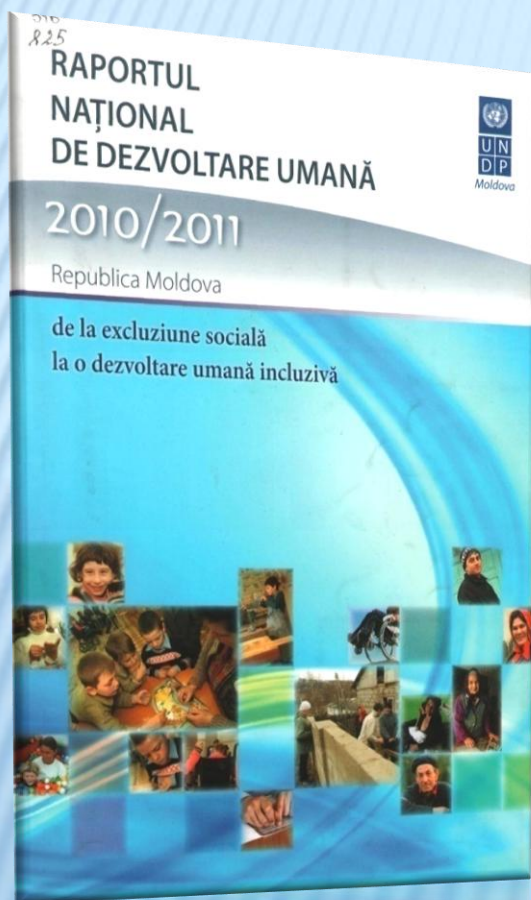

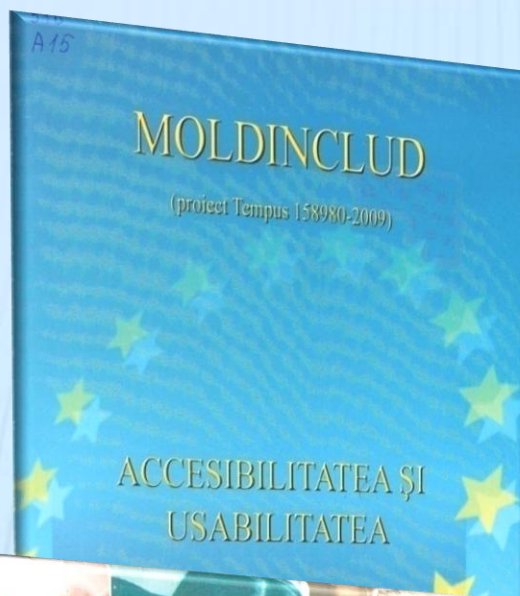

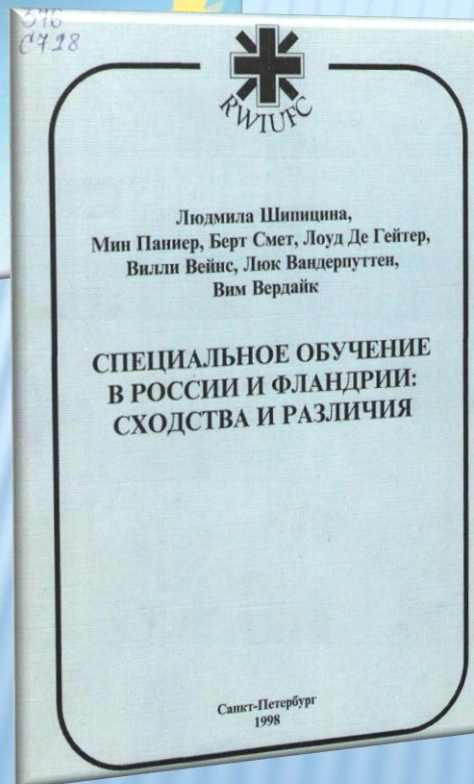
Integrarea socială

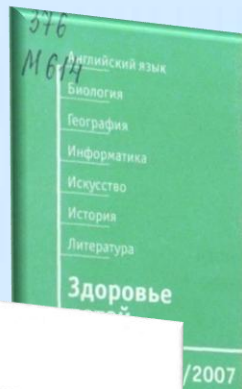
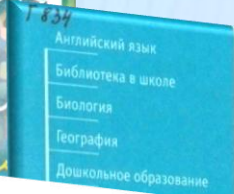
„Indivizii învață cel mai bine atunci când conținutul este semnificativ pentru ei, când li se oferă oportunități pentru interacțiuni sociale și când mediul susține învățarea.”

R. Braidt

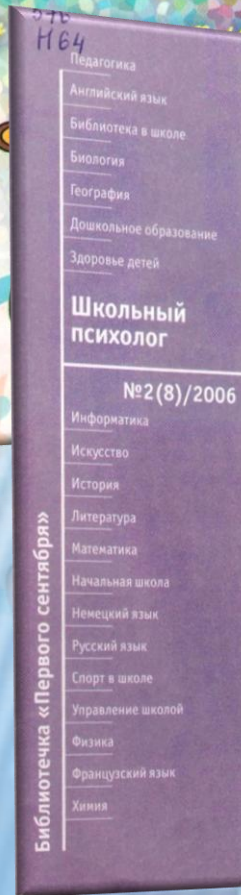

МАНСУР МИНГАЖЕВ,
НАДЕЖДА АБСКАЛОВА

Адаптивное физическое воспитание слепых и слабовидящих детей

Методическое пособие

ОЛЬГА НИКОЛЬСКАЯ, ТАТЬЯНА ФОМИНА,
СВЕТЛАНА ЦЫПОТАН

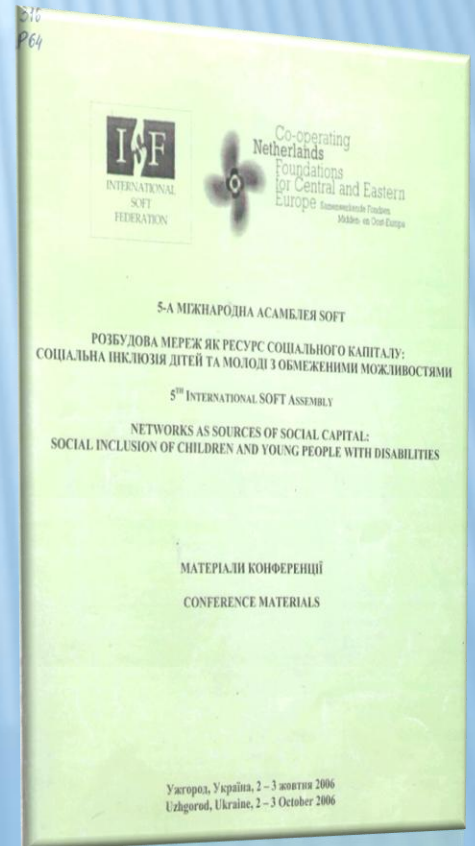

Ребенок с аутизмом в обычной школе

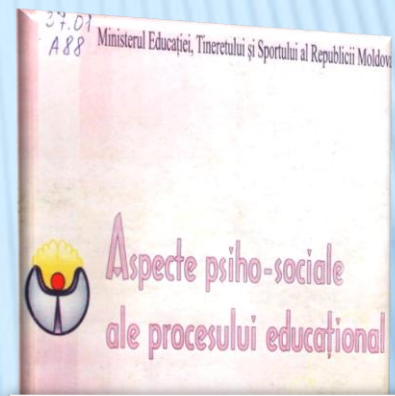
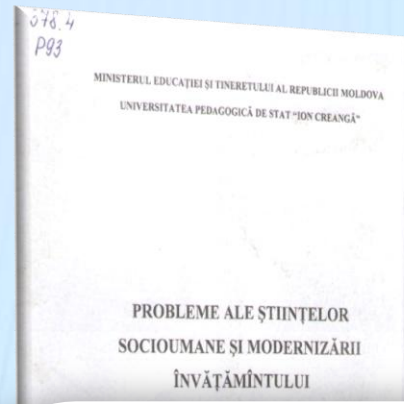
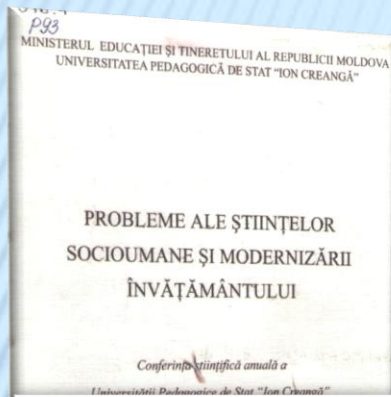
ТАТЬЯНА ГРИГОРЬЕВА

Физкультминутки на логопедических занятиях в школе

Conferințe naționale/internaționale

AGRESIVITATEA CA FORMĂ DE ADAPTARE LA FRUSTRARE A COPILOR INSTITUȚIONALIZAȚI
 C. Perjan, conf. univ. dr. în psihologie

Comportamentul agresiv a fost studiat de către mulți psihologi (K. Lorenz, H. Hekhuizen, Laplanș J., Pontalis J., 1996) care încercau să determine cauzele manifestării lui. Ideea de frustrare-agresivitate pentru prima dată a fost susținută de Dollard și Miller în anul 1939, afirmând că orice frustrare duce la agresiune și orice comportament agresiv are la bază o frustrare.

Copii instituționalizați sînt cei care sunt supuși frustrării sub influența condițiilor de viață, lînd ca mecanism de apărare comportamentul agresiv. Aceasta s-a evidențiat în urma cercetării psihologice efectuate asupra copiilor de vîrstă preadolescentă (eșantionul de cercetare 20 de copii) educați în instituții de tip închis. Rezultatele cercetării sînt expuse în diagramele de mai jos.

Categorie	Valoare
E	5
I	5
M	8
ED	5
OD	5
MP	6

Fig 1. Distribuția de date privind toleranța frustrativă la vîrstă preadolescentă, Rosenzweig.

PROTECȚIA, INTEGRAREA ȘI INCLUZIUNEA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI: PROIECȚIE PROGRAMATICĂ DE PERSPECTIVĂ.
 RACU A., dr. hab.
 CIOBANU L.,
 Liceul „O. Ghibu”

Strategia națională în domeniul protecției și educației speciale se bazează pe două principii fundamentale:
 Respectarea drepturilor și demnității persoanelor cu dizabilități, în baza Declarației Universale a Drepturilor Omului; Prevenirea și combaterea discriminării.
 Scopul strategiei constă în asigurarea condițiilor adecvate pentru beneficierea optimă de către persoanele cu dizabilități de drepturile și libertățile fundamentale, în vederea creșterii calității vieții acestora.
 În Republica Moldova, începînd cu anii '90 sec. XX, prin Constituție și legislație, au fost recunoscute drepturile fundamentale ale persoanelor cu handicap; au fost concepute criterii de abordare handicapului. Am asistat la un proces firesc, dar profund, de completare și adaptare a legislației în lumina noii filosofii sociale, bazate pe drepturile omului. Actualmente avem o definiție multidimensională a handicapului, care înglobează criteriile medicale, psihologice, educaționale, sociale, etc. cu evidențierea responsabilității societății pentru asigurarea șanselor egale fiecărei ființe umane la afirmare în toate domeniile. „Persoanele cu handicap sînt acele persoane cărora mediul social neadaptat deficiențelor lor fizice, psihice, mentale, le împiedică total sau limitat accesul cu șanse egale la viața socială, potrivit vârstei, sexului, factorilor materiali, sociali și culturali proprii, necesitînd măsuri proprii de protecție specială în sprijinul integrării lor sociale și profesionale”.

În lumina filozofiei sociale a Drepturilor Omului, pe baza Convenției Europene a Drepturilor Omului în momentul actual, în țările Uniunii Europene, persoana cu dizabilități este abordată în

Aspecte socio-psiho-pedagogice ale realizării incluziunii copiilor cu cerințe educative speciale în învățămîntul de masă
 Maria Pereteacu,
 doctor în pedagogie,
 conferențiar universitar,
 Universitatea de Stat “A.Russo” din Bălți

The present article deals with the problem of the integration of children with special educational needs in to general education. The most important stages in the realization of integration and the experience of inclusive practice at “V.Alexandri” Balti Lyceum are presented in the article.

La etapa actuală politica și practica educațională din numeroase țări ale lumii și din țara noastră este orientată în direcția integrării copiilor cu cerințe educative speciale (CES) în medi educațional și de viață cât mai aproape de cele obișnuite ale unei comunități.

În Declarația de la Salamanca se spune că: “Școala obișnuită cu orientare incluzivă reprezintă mijlocul cel mai eficient de combatere a atitudinilor de discriminare, un mijloc care creează comunități primitoare, construiesc o societate incluzivă și oferă educație pentru toți, mai mult, ele asigură o educație eficientă pentru majoritatea copiilor și îmbunătățesc eficiența și, până la urmă, chiar și rentabilitatea întregului sistem de învățămînt” (MEC, UNICEF, 1999).

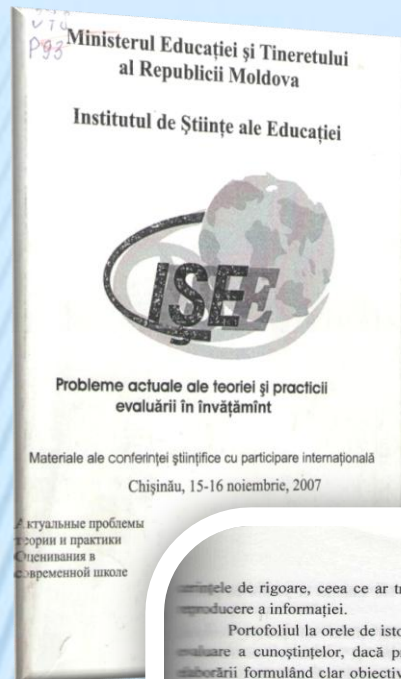
Educația pentru toți este o cerință atît pentru politicile cît și pentru practicile educaționale. Dacă pentru politicile educaționale se pot determina direcțiile și recunoaște nevoile acestei orientări, pentru practici, schimbările cerute sînt de profunzime și în aceeași timp de orientare.

Pentru a se adresa tuturor copiilor și a deveni deschisă, flexibilă, adaptată și orientată spre fiecare și pentru toți, educația trebuie să presupună în practică o schimbare de optică. Este vorba de o nouă orientare care pune accentul pe cooperare, parteneriat, învățare socială și valorizare a relațiilor pozitive umane în educație.

Educația pentru toți din școala incluzivă înseamnă preocuparea pentru ca fiecare copil să fie sprijinit și să se lucreze în beneficiul învățării tuturor. Fiecare copil este înțeles ca un participant activ la învățare și predate pentru ca fiecare aduce cu sine în procesul complex al învățării și dezvoltării: o experiență, un stil de învățare, un model social, o interacțiune specifică, un ritm personal, un mod de abordare, un context cultural căruia aparține.

Predarea este un act de cooperare, descoperire și reflecție la care participă atît profesorul cît și elevii unei clase. În literatura de specialitate sînt reflecții indicatorii incluziunii ca: cultura, strategia și practica.

Cultura este o dimensiune care indică în ce măsură filozofia educației incluzive este împărtășită de toți membrii comunității școlare. Crearea culturii școlii trebuie să devină un proces la fel de important ca acela de predare a cunoștințelor și

...țele de rigoare, ceea ce ar transforma Portofoliul într-o simplă
reproducere a informației.

Portofoliul la orele de istorie ar fi o modalitate alternativă de
evaluare a cunoștințelor, dacă profesorul va supraveghea procesul
elaborării formulând clar obiectivele pentru fiecare compartiment și
...țele față de acest gen de lucrări și apreciind la fiecare etapă
...rtul, munca și rezultatele studentului.

Referințe bibliografice:

1. Albulescu I., Albulescu M., Predarea și învățarea disciplinelor
socio-umane, Editura Polirom, Iași, 2000.
2. Stoica A., Musteață S., Evaluarea rezultatelor școlare. Ghid
metodologic. Chișinău, Editura Lumina, 2001.

Specificul evaluării copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES) în contextul educației incluzive

Dr. Angela Cucer, IȘE

Educația incluzivă presupune un proces permanent de
îmbunătățire a instituției școlare, având ca scop exploatarea
resurselor existente, mai ales a resurselor umane, pentru a susține
participarea la procesul de învățământ a tuturor elevilor din cadrul
unei comunități. (MEN UNICEF, 1999).

Educația incluzivă relevă o concepție ecologică și interactivă
asupra problematicii dificultăților de învățare și evidențiază
posibilitatea ca schimbările organizaționale și metodologice,
realizate în școli, ca reacție la dificultățile de învățare ale unor copii,
să conducă la ameliorarea pregătirii-învățării pentru toți elevii. Deci
apare importanța și necesitatea evaluării copiilor cu cerințe

TENDINȚE ACTUALE DE PREVENIRE A INSTITUȚIONALIZĂRII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Tatiana FOCȘA, lector, UPS „Ion Creangă”

*Instituționalizarea, un răspuns neadecvat la
durerea provocată de pierderea părinților.*

(Leonardo Luzzatto)

Summary

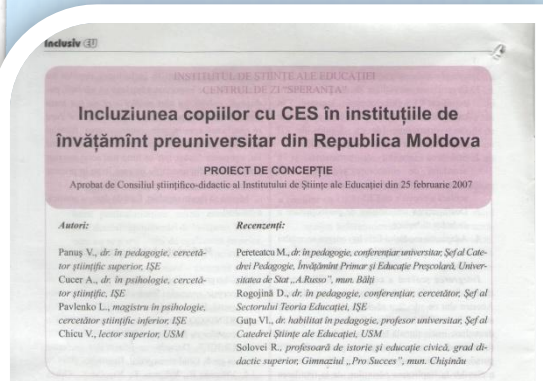
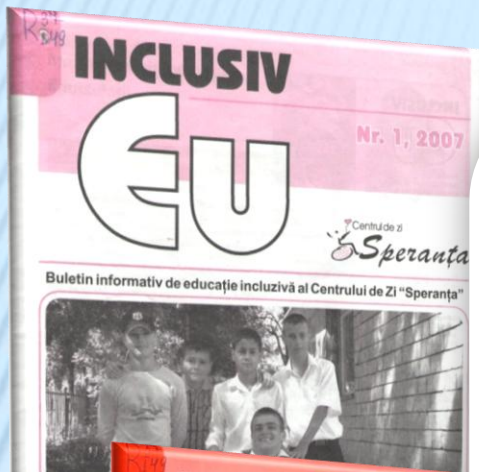
*The problem of the institutionalized child and of the effect of this
measure on its growing and development is a permanent preoccupation
of the specialists, of national and international grade. The fact of
including a child in institutions can deprive him of care, affective
security, communication. The consequences can be even more severe if
the age of separation of the child from the family is smaller.*

Copilăria umană este o perioadă lungă care începe din momentul
nașterii copilului și durează până la momentul în care el devine cât de
cât autonom. Copilul, la fel ca și puii de animale, din cauza
vulnerabilității sale fizice și psihice, are nevoie mai întâi de toate de
protecție în perioada de creștere confruntându-se cu mediul care-l
înconjoară. Este vorba despre o protecție care ar face această
confruntare mai puțin traumatizată, care nu l-ar provoca pe copil la o
retragere defensivă, nu ar dăuna sau împiedica dezvoltarea de mai
departe a copilului.

Copilul petrece această perioadă a vieții sale într-o continuă confruntare
cu lumea exterioară, confruntare dedicată evoluției psihofizice și
cunoașterii tuturor lucrurilor care îi vor permite o funcționare
independentă de adulți care reprezintă pentru el niște puncte de
referință.

În general, se vorbește despre copilul abandonat și fără părinți, ca de
exemplu copilul instituționalizat, ca despre un copil în așteptare statică,
imobil, care va deveni din nou activ în momentul integrării sale într-o
familie: proprie, adoptivă sau de plasament. Această concepție p

Publicațiile periodice

OPINII DESPRE Î CONGRES AL ÎNȚĂȚĂTORILOR

„Statul va fi stat, atunci când omul va fi om și școala va fi școală.” M. Eminescu

Învățătorul este bunul semănător. Dacă ar fi să parafrăzăm acest gând din evangheliile, sământa ar fi cuvântul bun și, noi, învățătorii, având binecuvântarea lui Dumnezeu de a semăna cuvântul, nădăjduim că sământa va da roada.

Radu GORODENCO, grad didactic II, Liceul Teoretic „M. Eminescu”, or. Clujeni, municipiul de AGIBILA

„...Statul va fi stat, atunci când omul va fi om și școala va fi școală.” M. Eminescu

Învățătorul este bunul semănător. Dacă ar fi să parafrăzăm acest gând din evangheliile, sământa ar fi cuvântul bun și, noi, învățătorii, având binecuvântarea lui Dumnezeu de a semăna cuvântul, nădăjduim că sământa va da roada.

o declarație precum că cadrele didactice sunt gata să luționeze problemele educaționale și să ajustarea lor la frumusețile tradiții acumulate în experiența educațională europeană, cât și dorința de a duce până la capăt reforma curriculară.

Deci, Asociația Generală a Învățătorilor din România, filiala Republica Moldova și-a pus ca scop în lucru foarte important în unificarea sistemului educațional prin schimburi de experiențe atât practice cât și metodologice. Doresc să adaug, că sunt bucuros, că avem așa cadre didactice ca dl-na Mariana Marin care și-a asumat responsabilitatea de a sta în avangarda acestui proces binevenit. La mulți mulți și la mai mare!

FORMAREA CETĂȚENIEI ACTIVE ȘI A COMPETENȚELOR DE INCLUZIUNE SOCIALĂ LA ELEVI ÎN CONTEXTE INTERDISCIPLINAR

În republică au loc pregătirile în noi pentru Conferințele pedagogice din august, unde ca și anul trecut, se vor pune în dezbatere cerințele unei școli prietenoase copilului.

Aceasta, însă, poate fi realizat doar prin reformarea radicală a sistemului educațional, unde elevul trebuie să devină subiect al educației nu doar în declarații, ci și în realitate.

La 6 iulie 2011, în cadrul ședinței Guvernului Republicii Moldova, a fost aprobat Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020. Documentul dat stabilește cadrul conceptual al educației incluzive, bazându-se pe necesitatea de a schimba și adapta conținutul sistemului educațional național pentru a răspunde diversității copiilor și nevoilor ce decurg din aceasta.

Astfel, dezvoltarea continuă a societății, a determinat o nouă abordare a educației, unde accent se pune pe formarea cetățeniei active și a competențelor de incluziune socială. Aceasta poate fi realizat doar în baza

principiului interdisciplinarității, când toate cadrele didactice din instituție au o singură țintă la etapa de proiectare, implementare și evaluare a competențelor specifice disciplinei – elevul cu inteligențele și nevoile lui.

Porinnd de la faptul că elevul este considerat subiect al educației, școala contemporană se arează pe formarea unui mediu educațional prietenos, accesibil, capabil să răspundă așteptărilor și cerințelor speciale ale beneficiarilor - formarea unei culturi și a unei societăți incluzive. Curriculum modernizat, axată pe formarea competențelor integratoare, învântează cerințe deosebite față de formarea cetățeniei active și a competențelor de incluziune socială la elevii, în baza principiului interdisciplinarității. Realizarea acestui deciderat va contribui esențial la realizarea personală și dezvoltarea de-a lungul vieții (capital cultural); la formarea cetățeniei active și incluzivului (capital social); la oferirea șanselor egale de angajare (capital uman).

În realizarea acestui concept este necesar:

- analiza multi-dimensională a conceptului privind educația cetățeanului activ din perspectiva politicilor democratice, incluzive și participative;
- elaborarea și experimentarea paradigmei privind formarea cetățeniei active și a competențelor de incluziune socială la elevii din perspectivă interdy

Invățătorul Modern 28

Didactica Pro...
REVISTĂ DE TEORIE ȘI PRACTICĂ EDUCAȚIONALĂ
ISSN 1810-6455

Calitatea formării profesionale
Calitatea relațiilor profesor-elev-părinte-părinte
Calitatea mediului de studiu
Calitatea proiectării manageriale
Calitatea relațiilor cu societatea deschisă
Accesul la învățământ
Calitatea proiectării manageriale
Calitatea proiectării manageriale

Pentru calitate în educație

PRO DIDACTICA – 10 ani pentru calitate în educație
Dimensiuni și preocupări ale unui învățământ de calitate
Experiențe didactice: literatura de frontieră

RECENZIE 2008

- Recunoașterea diferenței dintre a cere o reacție la un produs/strategie și a solicita oamenii să se implice în elaborarea acestuia/acestora. Adeseori oamenii le este mai ușor să "achiziționeze ceva" decât să contribuie la crearea acestui "ceva". Faceți alegerea corectă.
- Solicitați participarea la activități de consultanță a unei game variate de familii și de personal. Nu vă bazați doar pe persoanele „deștepte”.
- Invitați familiile să participe în calitate de consilieri.
- reorder teacher, p. 180-182.
- UNESCO. *Donarii deschis ai educației incluzive. Materiale suport pentru directori și administratori de școli*. RENNCO, 2001.
- UNESCO. *Pachetul de resurse pentru profesori. Cerințe speciale în clasă*, 1995.
- Vrasmas, E., *Consilierea și educația părinților*, Ed. Aramis, Buc., 2003.
- Zinkin, P.; McConachie, H., *Disabled Children and Developing Countries*, Mac Keith Press, 1995, London, p. 34.

Dificultăți de învățare și oportunități de intervenție educațională în școlile incluzive

„Toate se schimbă și noi, parte a creației, trebuie să ne schimbăm de asemenea.”
(Ovidiu)

În permanentele valuri ale schimbărilor este antrenată și școala, a cărei misiune de a învăța și educa este completată de noi responsabilități ce trebuie să și le asume pentru a putea răspunde conștient acestor schimbări. Respectivele circumstanțe dictează necesitatea identificării unor noi oportunități de surmontare a barierelor, de adaptare a școlii întru realizarea dezideratelor la zi într-un cadru al diversității și al concurenței și, concomitent, de „sigurarea a accesului la educație de calitate pentru toți”. În contextul dat, un rol aparte îl revine educației incluzive care extinde funcțiile instituției școlare, aceasta devenind accesibilă pentru toți copiii în așă exerciția dreptul la învățare.

Conceptul *cerințe educative speciale* se referă atât la copiii supradotați, care au un potențial intelectual înalt,

INCLUZIV BI

cel și la cei cu deficiențe, care necesită sprijin adecvat. Elaborarea proiectului de concepție *Incluziunea copiilor cu CES în instituțiile de învățământ preuniversitar din R. Moldova* este o confirmare a tendinței de racordare la exigențele politicii educaționale globale și de afirmare a valorilor democratice.

Evident, orice schimbare în educație este însoțită de inovație, creativitate, dar și de dificultăți, frustrări, setepene. De cele mai dese ori stăpân dispoziții discutăm despre problemele care ne afectează, mai puțin însă să căutăm soluții pertinente. Frecvent poți auzi: „Nu poate învăța...”, „Poate învăța, dar nu vrea...”, „Nu-l interesează învățarea...”, fapt care alertează tot mai mult atât cadrele didactice, cât și părinții care au acordat dintotdeauna încredere școlii. Desigur, sint dificultăți legate de învățare, dar elucidarea lor depinde și de perspectiva prin care le abordăm.

Dificultățile de învățare constituie un domeniu actual de analiză și cercetare (S. Winnebrenner, D. Ungureanu), fiind considerat „clima schimbărilor în înțelegerea succesului și eșecului școlar” (E. Vrasmas). Incluziv și indubitabil adevărat asupra formării personalității elevului și dezvoltării sale ulterioare. Însăși definierea termenului cu referință la copiii în raport cu actual educațional profilează modificările care s-au produs: de la accentuarea deficiențelor la evidențierea unicității și individualității copilului implicat într-un proces continuu de învățare și, totodată, de dezvoltare. În literatura de specialitate sînt propuse variate abordări ale dificultăților de învățare: *unilaterală*, în funcție de disciplina pe care se axează (psihologică, pedagogică, psihopedagogică, socioeducațională) și *intrinsecă/liniară, noncategorială*. Fiecare perspectivă pune accent pe anumiți factori care sînt în evidență diversitatea interpretărilor, dar și necesitatea unei abordări complexe a dificultăților de învățare. O sinteză a acestor abordări oferă oportunitatea cunoașterii mai profunde a problemelor de învățare și căutarea unor soluții eficiente (E. Vrasmas).

Tipuri de abordare	Caracteristicile esențiale de abordare a dificultăților de învățare (DI)
Psihologică	Sînt considerate factori de stagnare sau bariere în calea dezvoltării.
Pedagogică	Sînt privite ca probleme ale copilului, ale profesorului (care nu a găsit metoda potrivită de predare-învățare) sau ale mediului educațional.
Psihopedagogică	Sînt tratate prin prisma cauzelor ce le generează și a posibilităților de intervenție.
Socioeducațională	Sînt descrise prin intermediul contextului social și al relațiilor stabilite.
Interdisciplinară, comprehensivă	Sînt analizate pornind de la următoarele principii: valorizarea raportului dintre unitățile și diversitate în procesul de învățare; orice copil poate învăța și dezvolta; acceptarea diferențelor, a ritmurilor și stilurilor proprii de învățare; importanța mediului, a intervenției timpurii.
Noncategorială, integrativă	Sînt particularități și moduri de învățare. Trebuie evitate etichetările întru realizarea unei educații pentru toți copiii, eficiente, de calitate.

Perspectivile de analiză a dificultăților de învățare reliefează evoluția conceptuală din domeniu și modificările survenite în ultimele decenii. Astăzi, în centrul atenției se organizează și facilitează a procesului de învățare, dar și resp specialității școlari (psiholog, logoped, consilier) și părint în dificultate.

Dată fiind variatitatea definițiilor și abordărilor termenului învățare, E. Vrasmas optează pentru următoarea tipologie instrumentală (funcțională, denumite și dificultăți specifice afecțiuni/deficiențe, inclusiv de cele multiple; dificultăți de învățare de tip școlar, denumite dificultăți școlare.

Termenul include toate categoriile de probleme de învățare, impactul acestora asupra elevilor manifestat eșec. În plan afectiv, ele determină stări de anxietate și de

Ministerul Educației și Cercetării
Institutul de Științe ale Educației

DIFICULTĂȚI DE ÎNVĂȚARE ȘI OPORTUNITĂȚI DE INTERVENȚIE EDU

EDUCAȚIE PENTRU TOȚI

INCLUZIUNEA – ÎNTRE EDUCAȚIE ȘI PROVOCARE!

Educ. DORINA DAN
Grăd. cu P.N. nr. 17, ALBA IULIA

Conceptul de incluziune școlară se poate defini prin acceptarea de către instituțiile de învățământ a tuturor copiilor, indiferent de sex, apartenență etnică și socială, religie, naționalitate, rasă, limbă, integritate fizică, capacități intelectuale, zestre genetică, situația socioeconomică a părinților sau tuturilor lor.

DE CE SĂ FIM INCLUZIVI ȘI SĂ REALIZĂM EDUCAȚIE INCLUZIVĂ?

În primul rând, pentru că incluziunea este strâns legată de recunoașterea și acceptarea diversității, care, la rândul ei, stă la baza democrației.

În al doilea rând, pentru a nu pierde calitățile și competențele acelor – indivizi de valoare egală cu alții – care, din diverse motive, sunt amenințați cu excluderea.

În acest sens, conștiința copiilor, de la cea mai fragedă vârstă trebuie formată și dezvoltată, învățându-i că primirea celor „diferiți” alături de ei înșiși trebuie făcută nu doar din obligație sau din milă, ci pentru că fiecare individ are dreptul de a participa la acțiuni comune care sînt conducătoare la dezvoltarea lui ulterioară și la dezvoltarea comunității în care trăiește. Toți copiii trebuie să înțeleagă că o persoană instruită are o șansă în plus pentru o viață mai bună, mai sănătoasă, când se va afla în situația de a lua propriile decizii și a-și decide singură drumul în viață.

O întrebare justificată de multe situații concrete ar fi: **prejudecățile influențează educația incluzivă?** Iar răspunsul este afirmativ și naște noi întrebări:

- copilul se naște cu predispoziția de a fi revendicativ și a-i detesta pe cei care sunt diferiți? ori;
- copilul a preluat din familie prejudecățile față de anumite grupuri?

Prejudecata reprezintă o componentă afectivă a relațiilor intergrupale bazate pe discriminare și se exprimă prin atitudini care pot fi învățate, de obicei, de părinți („să nu te joci cu țigarii!”).

Educatorii și părinții trebuie să stimuleze toleranța față de unele categorii de indivizi „diferiți”, iar practica a demonstrat că în grădiniță contactele interpersonale reduc prejudecata față de astfel de grupuri prin diminuarea concentrării atenției asupra diferențelor intergrupale și creșterea atenției asupra relevării individualităților.

ROLUL ȘI ACȚIUNEA EDUCAȚIEI

MEDC se ocupă, prin diferite programe, de protecția socială a celor defavorizați, dar nu se ocupă atât cât ar fi necesar de construirea unui mediu bine dotat în unitățile în care vor fi primii aceștia și nici de **cei alături de care vor învăța copiii pasibili a fi discriminați**. Or, pentru a avea cu adevărat o **școală incluzivă** care să funcționeze, este necesară pregătirea acestora, sunt necesare condiții materiale care să permită un învățământ cât mai diversificat și adaptat diferitelor cerințe speciale: profesori itnerari, mobilier, posibilități de modulare a programului zilnic, tehnici speciale de predare, adaptare curriculară individualizată etc.

Pentru educatori este o adevărată provocare stimularea toleranței copiilor și acceptarea necondiționată a diversității într-un grup. Ei trebuie să încurajeze cooperarea, lucrul în perechi sau formarea de grupuri eterogene, cunoașterea și discutarea diverselor obiceiuri, tradiții, valori etc.

Rezultatele apar după intervalul de timp mari, sunt efectul unui exercițiu asiduu susținut și au ca puncte tari automisme întreprinse de activități educative cu teme bine contrastate, având la bază obiective precizate clar și accesibile copiilor preșcolari.

„Tratează-i pe oameni ca cum ar fi trebuit să fie și ajută-i să devină ceea ce sînt capabili să fie.”

J.W. von Goethe

Retrospectivă asupra educației din perspectivă incluziv integralistă

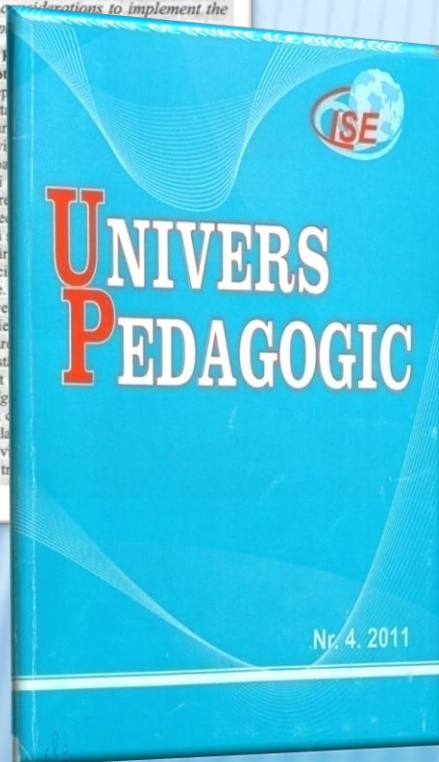
Angela CARA,
doctor în pedagogie,
conferențiar cercetător,
Institutul de Științe ale Educației

Rezumat

Articolul reflectă o retrospectivă a conceptului educației incluzive în contextul considerațiilor teoretice și metodologice privind implementarea educației incluzive.

Măsurile recente privind politicile educaționale din R. Moldova (Planul național de măsuri cu privire la protecția copiilor rămași fără îngrijirea părintească ca urmare a migrației părinților peste hotare (2010-2011), Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011-2015 și Planul consolidat de acțiuni pentru sectorul educației, Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020 etc.) au evidențiat o nouă realitate în care serviciile educaționale sunt adresate tuturor elevilor din cadrul comunității, respectând accesul în mod egal la educație pentru toți. Această evoluție a venit în sprijinul ideii de educație incluzivă ce urmărește asigurarea accesului pentru toți copiii la o educație de calitate. În această perspectivă, conceptul educației incluzive se pretează a fi tratat în calitate de principiu de bază, în contextul consolidării educației, dezvoltării școlare, învățării pe tot parcursul vieții, și la educația de calitate.

60

O campanie împotriva discriminării

Respingerea și evitarea oamenilor cu dizabilități mentale pare a fi un fenomen universal. Cu aceste convingeri, Graham Horncroft, autorul unei noi cărți intitulată "Izolaj: discriminarea oamenilor cu dizabilități mentale" și a unui raport cu recomandări pentru acțiune și schimbări de politică publică, introduce o problemă importantă în societățile noastre.

Cartea și raportul au fost publicate de fundația Pentru Sănătate Mentală (FPSM) și ambele "reprezintă un important pas înainte în ceea ce privește modul nostru de a gândi", a declarat Dr. Andrew McCulloch, directorul executiv al FPSM, o organizație britanică de caritate care organizează campanii pentru a influența politicile publice, a reduce discriminarea și a sprijini problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități mentale. Raportul prezintă o listă de metode practice pentru a reduce discriminarea și

inegalitatea socială în casă, relații personale și la locul de muncă. Inșă discriminarea și prejudecățile sunt prezente în fiecare aspect al vieții oamenilor cu dizabilități - rețelele lor personale, ocaziile pentru odihnă și recreere, călătorii, asigurări medicale și servicii financiare. Cercetările pe care le citează Graham și experiențele reale ale oamenilor care au permis folosirea experiențelor în carte și raport, arată faptul că oamenii cu dizabilități mentale sunt tratați diferit de instituțiile care oferă grijă medicală. În mass-media există stereotipuri negative și false care înfrățesc stigmatizarea oamenilor care au probleme mentale. "Există, fără nici o îndoială, discriminare la scară largă, și aceasta adaugă la dizabilitățile oamenilor cu probleme mentale", spune Graham, profesor de psihologie comunitară.

"Volumul dovezilor din toată lumea arată impactul discriminării asupra vieții oamenilor. Știm, de exemplu, că angajarea în câmpul de muncă contribuie la recupe-

rarea acestora. În același timp, ratele go-majului pentru oamenii cu o istorie de dizabilități mentale sunt foarte mari. Acest lucru conduce la pierderea încrederii, sărăcie, lipsa rețelelor sociale și un sentiment de irelevanță socială".

Proiectul doctoratului pentru schimbare

în

unor programe educa-

ție

pre-

pu-

și

baz-

ace-

șco-

du-

de

pro-

ple-

a le

pe-

sab-

leg-

rea

"de

pa-

pen-

șaj-

plaj-

tru-

trar-

netu-

dea

flex-

tru-

sab-

aglo-

oam-

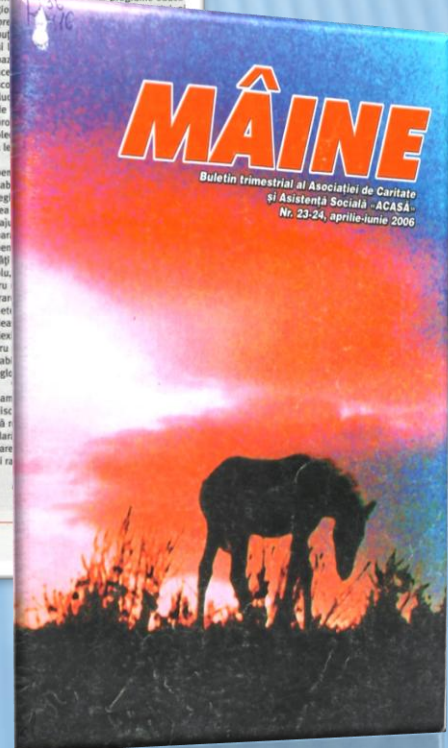
disc-

să r-

clar-

care

și ra-

Revista de
PSIHOterapie
Experiențială

HIC ET NUNC

Journal
of Experiential Psychotherapy

Revue
de Psychothérapie Expériencielle

Nr. 36, dec. 2006

Journal of Experiential Psychotherapy, n. 36, Dec. 2006

**Travaliul părinților copilului cu dizabilitate
mintală – de la negarea problemei cheie
a dizabilității la acceptarea acesteia**

**Dealing with the child's difference – parent's
journey from complete denial to
recognition of the basic problem**

Michal OMER
psychotherapist MA Ph.D.,
Israel

Rezumat

Simpla recunoaștere a faptului că „e o problemă cu copilul” – fie imediat când se afirmă acest lucru clar la naștere, prin evaluarea medicală a condițiilor neurologice suspecte și a pattern-urilor de reacție evident deformate, fie când este treptat observat de către părinți îngrijorați, care pot conștientiza întârzierile de dezvoltare ale copilului lor în ritmul vieții timpuriu a acestuia, realizând faptul că bebelușul lor este incapabil să țină pasul cu congenierii lui fără handicap –, indiferent cum și când se întâmplă, acest lucru nu este niciodată un lucru ușor de acceptat pentru părinți. Durerea și șocul sunt la fel de mari pentru orice părinte, independent de variabile precum statutul social, nivelul de educație sau vârsta, care totuși se pot dovedi relevante pentru adaptarea ulterioară. Mulți dintre părinții care se confruntă pentru prima oară cu varianta dizabilității mintale vor consuma multă energie și timp, căutând un diagnostic alternativ mai puțin decisiv sau chiar o soluție de vindecare magică a groaznicului „blessed” care l-a făcut pe copilul lor dorit să fie atât de neașteptat de diferit.

Literatura de specialitate recunoaște existența modelului obișnuit, predictibil, de 5 etape succesive pe care părinții copilului cu dizabilitate mintală trebuie

să treacă prin el (Forster și Wanlass, 1984).

Abstract

The mere recognition that “something is the matter with the child” – either sudden when it is clearly affirmed at birth by medical assessment of the suspicious neurological conditions and evident deformed patterns or when it is gradually perceived by worrying parents who may become aware of the developmental delays of their child in the speed of his early life, realizing that their child is unable to keep up with his non-disabled peers –, no matter how and when it happens it is never an easy recognition for parents. Pain and shock are likely for any parent independently on variables such as social status, education level or age, which may however prove relevant for coping later. Many of the parents who are firstly faced with the option of mental disability will spend large amounts of energy and time in a search for an alternative less decisive diagnosis or even a magic cure to the dreadful “curse” which had made their wishful child to be so unexpectedly different.

The literature recognizes a regular predictable pattern of 5 successive stages which parents of a mentally disabled child are due to undergo in their

journey (Forster and Wanlass, 1984).

2-3/2004

**REVISTA
DE ASISTENȚĂ
SOCIALĂ**

EDITURA POLIFON

2008

6

Статьи и обзоры 32

Впереди каникулы

Демократия по-русски 13

Майкрософт нам поможет 18

пользованы такие характеристики формы активного обучения, как конфликтность (внутренняя, содержательная и внешняя между ожиданием ответа и его получением), диалогичность общения, введение элементов разыгрывания ролей, вынужденность активного поведения студентов (написание вопроса, активное ожидание ответа на него, анализ ситуации).

Лекции-шоу основываются на визуальных изображениях для сопровождения устной информации или визуальных схемат, символов, образах и др. Они ставились в лекции-шоу доминантой, т.е. основой при развертывании лекционного материала.

У студентов при этом развиваются восприимчивость к визуальной информации, а также умение ее расшифровать. Кроме того, повышается желание самим попробовать визуализировать. Кстати, это умение необходимо при участии в деловых и инновационных играх.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ МЕТОДОВ АКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ

Эффективность применения методов активного обучения на теоретических занятиях со студентами, освобожденными от практических занятий по физической культуре, подтверждается фактическими данными: повысилась посещаемость этих занятий, усилился когнитивный компонент, улучшился эмоциональный климат, создавалась обстановка, в которой более ясно и отчетливо воспринимаются новые идеи, мысли, гипотезы.

Из практического опыта мы вывели, что студент, занимающий социально активную позицию, более охотно высказывает свои предполо-

жения, задает вопросы, ветит и представляет их на аудитории. Эти действия уже с полнокровными социальными ступками, предполагающими смелость, меру ответственности и учет последствий. Как показывает практика, даже на такие поступки не всегда легко решиться. Отсюда и пассивность аудитории, ее нежелание вступать в диалог, а иногда и активное сопротивление. А когда аудитория привыкает работать в режиме диалога, усиливается работа преподавателя, на наш взгляд, окупается старание — начинается совместное творчество.

Литература

1. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: коллективный подход. М., 1991.
2. Ломов Е.Ф. Методические проблемы психологии. М., 1984.

Н.В. Рыбова,
Мордовской государственный педагогический институт
им. М.Е. Евсевьева

Формирование деятельности будущего педагога по социально-бытовой ориентации учащихся с ограниченными возможностями здоровья

Реформирование российского общества затронуло все его сферы, в том числе и высшее педагогическое образование. Ныне к выпускнику педагогического вуза, готовящемуся работать в учреждениях системы специального образования, предъявляются качественно иные требования, чем прежде. В частности, в профессиональной деятельности специального педагога выделено такое приоритетное направление, как педагогическая деятельность по социально-бытовой ориентации учащихся с ограниченными возможностями здоровья (ОВЗ). Формирование этой деятельности начинается с первых лет обучения студента в вузе, поэтому рассмотрим ее цель и структуру.

Человек с ограниченными возможностями здоровья — это человек, имеющий «... физический и (или) психический недостаток, которые препятствуют освоению образовательных программ без создания специальных условий для получения образования» [1, с. 15]. Данная категория людей очень разнообразна, к ней относят: умственно отсталых и детей с задержкой психического развития, неслышащих и слабослышащих, парализованных, незрячих и слабовидящих, детей с тяжелыми речевыми нарушениями, с выраженными расстройствами эмоционально-волевой сферы, нарушениями опорно-двигательного аппарата, множественными нарушениями.

Сегодня общество не может игнорировать этих детей, оно ответственно за их развитие и создание условий, благоприятных для коррекционно-педагогической помощи. Только специальный педагог может обеспечить такому ребенку окружающий мир, научить узнавать его, помочь включиться в современную жизнь, решая задачи их жизненной ориентации.

Однако результаты проведенных нами исследований свидетельствуют, что выпускники педагогических вузов, работающие в специальных образовательных учреждениях, испытывают серьезные трудности при осуществлении деятельности по социально-бытовой ориентации учащихся с ОВЗ [2]. Поэтому нами разработаны модель этой деятельности, а также дидактическая система ее формирования, апробиро-

Ученые по рекомендации О.И. Каргуновой, кандидата педагогических наук, доцента факультета коррекционной педагогики и специальных методов Мордовского педагогического института им. М.Е. Евсевьева.

ДЕФЕКТОЛОГИЯ

ИНТЕГРИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЯМИ ЗРЕНИЯ

В. Гудонис,
Швейцарский университет,
М. Баркаукайте,
Вильнюсский педагогический университет

В статье рассматриваются социальные, психологические и педагогические проблемы интегрированного обучения детей со специальными образовательными потребностями. В виде моделей представлены разные пути интегрированного обучения детей со специальными образовательными потребностями, которые в настоящее время успешно реализованы в системе образования Литвы.

Идея обучения детей со специальными образовательными потребностями вместе с их здоровыми сверстниками не нова. В связи с гуманизацией и демократизацией общества она вновь стала актуальной. Интегрированное обучение ребенка с проблемами в развитии в общеобразовательных заведениях, при этом специальные потребности каждого должны наиболее оптимально удовлетворяться. Учителя, учащиеся и их родители не должны смотреть на интеграцию как на самоцель, ее в первую очередь надо считать возможностью, способом создания наиболее благоприятных условий для развития ребенка. Решая разнообразные проблемы интеграции, как наиболее общие, так и проблемы каждого конкретного ребенка, важно обратить внимание на этнокультурные особенности и экономические возможности отдельного региона, на богатый и ценный опыт работы специальных школ. В нашем регионе более приемлемой могла бы быть этапная, равноуровневая интеграция, сочетающая разные формы и способы коррекции.

При переходе к системе интегрированного обучения детей со специальными образовательными потребностями необходимо всесторонне учитывать возможности каждого ре-

бенка, долю коррекционной помощи в его обучении и воспитании и необходимость ее получения. При выборе любого типа обучения необходимо обеспечить проведение коррекционно-воспитательной работы, адекватной уровню развития ребенка. Механическая интеграция, то есть направление ребенка с нарушениями развития в класс общего типа, не может гарантировать ему необходимого уровня поддержки. Такая имитация интегрированного обучения только увеличивает различия между детьми и создает большой психологический дискомфорт для всех.

Специального внимания требуют сироты и дети из асоциальных семей. Проблемы их быта и трудоустройства должны решаться организованно, в тесной связи с их обучением и профессиональным обучением в условиях места проживания. Важно, чтобы каждый регион начал заботиться о своих детях и чтобы ни один из них не остался отвергнутым, чтобы каждый был интегрирован в систему образования.

Успех интеграции более всего будет зависеть от отношения педагогов и родителей к детям со специальными образовательными потребностями. Нужно начать формирование нового концептуального взгляда, суть которого заключается в гуманных отношениях между детьми со

№ 4 с 1-го по 5-е апреля 2012 года
в г. Чебаркуль Челябинской области
прошли X международный конкурс
им. А.С. Макаренки и очередные
Макаренковские чтения.
В финале конкурса участвовали
32 образовательных учреждения.

ИЗДАЕТСЯ С 1803 ГОДА
(№ 1417)

4
/2012

НАРОДНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

В номере:

Модернизация

ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: проблемы и перспективы

Изабелла Фёдоровна Деметьева,
заведующая лабораторией Института семьи и воспитания РАО,
доктор социологических наук

Светлана Анатольевна Сопыряева,
научный сотрудник Института семьи и воспитания РАО

В последнее время в нашей стране наблюдается значительный рост числа детей-инвалидов, а значит, необходимо особое внимание к их образованию. Ведь образование даёт этой категории детей не только знания, но и возможность их социальной адаптации. Но федеральный закон об образовании детей с ограниченными возможностями здоровья до сих пор не принят. Однако в Москве в 2010 году был принят региональный закон — первый и единственный действующий нормативный документ такого содержания. Хотя с момента принятия закона прошло не так много времени, мы уже можем говорить о московском опыте, который будет полезен специалистам в других регионах, работающим с детьми-инвалидами.

- дети-инвалиды
- дети с ограниченными возможностями здоровья
- инклюзивное образование
- социальная интеграция

Обучение и воспитание детей-инвалидов — социальная проблема не только нашей страны, но и многих других стран мира. Однако численность таких детей в современной России стала значительна, что не поддаётся международным сравнениям. Только среди детей школьного возраста инвалиды составляют 15% от общего числа.

Наблюдается также непропорциональный рост их численности по годам: согласно результатам переписи населения 2002 года, численность детей-инвалидов за 10 предшествующих лет возросла в 4,6 раза. Аналогичным образом за три года, с 2007-го по 2009 годы, количество детей с ограниченными возможностями здоровья

выросло в России на 40%, достигнув уровня 516 тысяч, а к декабрю 2010 года она составила уже 345 тысяч детей.

Детская инвалидность не обусловлена какой-либо одной причиной, а весьма разнообразна. Она связана с целым спектром различных заболеваний — как врождённых, так и приобретённых в первые годы жизни ребёнка. Это значит, что организация образовательного процесса для этой категории детей должна быть дифференцированной, учитывающей их индивидуальные физические и ментальные характеристики. Кроме того, необходима отдельный закон, определяющий условия образовательной деятельности.

В развитых странах мира закон об образовании лиц с ограниченными возможностями

22

Н. Голиков,
заведующий кафедрой возрастной и педагогической психологии
ТюмГУ, кандидат педагогических наук, доцент

Индивидуальная помощь ребёнку-инвалиду в условиях обучения в массовом образовательном учреждении

КОЛИЧЕСТВО детей-инвалидов, к сожалению, растёт неуклонно. Инвалиды, как отмечает статистика, составляют десятую часть населения планеты. В условиях российской действительности эта категория людей по-прежнему остается одной из самых экономически и социально-психологически неблагополучных. Инвалидность не есть медицинская проблема. Инвалидность — это проблема неравных возможностей!

Мы рассматриваем инвалидность не только как нарушение здоровья со стойкими расстройствами функций организма, приведшее к ограниченно жизнедеятельности, но и как психологический феномен. Инвалидность — психологическое образование личности, выраженное ее деформацией, тотальной препятствующей эффективному социальному функционированию на фоне резко сниженной самооценки, непродуктивных контактов с окружающими.

Данное психологическое образование личности является следствием неадекватного понимания здоровыми людьми феномена «инвалидности», излишней изоляции и исключения инвалидов из полноценного участия в общественной жизни, игнорировании большинством их равных прав с другими гражданами страны, что является явной социально-психологической и, думается, политической дискриминацией.

На 1 сентября 2004 года только в городе Тюмени насчитывалось 1289 детей-инвалидов школьного возраста. Из них 494 человека, что составляет 38,3%, обучаются в массовых общеобразовательных учреждениях. Как протекает образовательный процесс этих детей, насколько комфортно они себя ощущают в стенах школ? Как организовать и реализовать социально-психолого-педагогическое сопровождение образовательного процесса, оптимизировать развитие детей

данной группы, интегрировать их в общество? Эти и многие другие вопросы интересуют педагогическую общественность, правозащитные общественные организации, родителей, имеющих детей-инвалидов — будущих школьников.

В развитии ребенка все взаимосвязано, взаимообусловлено. Специалистам необходимо определить его «точку роста», зону ближайшего развития, спрогнозировать его реальные перспективы, создать условия для самореализации во всех сферах деятельности. Цель образовательного учреждения — не только учение, передача ребенку определенной суммы знаний, а прежде всего — формирование Человека. Таким образом, в модель практики социально-педагогического сопровождения закладывается безусловная ценность внутреннего мира каждого школьника, приоритетность потребностей, целей и ценностей его развития.

При осуществлении социально-психолого-педагогического сопровождения детей-инвалидов принципиально важным является создание условий для самостоятельного творческого освоения ими системы отношений с окружающими и самим собой, а также для совершения каждым ребенком личностно значимых жизненных выборов. В процессе сопровождения взрослых, создавая ситуацию выборов и не навязывая априори свою точку зрения, побуждает ребенка к нахождению самостоятельных решений, помогает ему принять ответственность за собственную жизнь.

При рассмотрении вопроса о социально-педагогическом сопровождении мы отираемся на понимание сложности в его организации и осуществлении с включением, где есть в этом необходимость, оздоровительной, реабилитационной деятельности специалистов образовательного учреждения. Такими полифункциональными образовательными учреж-

„ Școlile incluzive sînt mijloace optime de combatere a atitudinilor discriminatoare, de creare a unor comunități primitoare, de construire a unei societăți incluzive și de asigurare de șanse egale la educație pentru toți; mai mult, acestea oferă o educație de calitate, sporind, astfel eficiența și, în ultima instanță, rentabilitatea întregului sistem de învățămînt. ”

Declarația UNESCO de la Salamanca (1994)

Resurse electronice

<http://www.justice.md>

<http://www.worldbank.org/>

<http://www.un.org/>

<http://www.oecd.org/>

<http://www.unesco.org/new/en/>

<http://www.unicef.org/>

<http://nou.edu.md>

<http://www.didactic.ro/formare-continua/materiale - formare/educatie-incluziv>

<http://search.ebscohost.com/>

<http://diss.rsl.ru/?menu=disscatalog/>

http://www.undp.md/rom/main_r/index.shtml

<http://dcalin.fr/textes/handicap.html>

<http://scolaritepartenariat.chez-alice.fr>

<http://www.education.gouv.fr>

Realizatori:
Valentina TOPALO, șef serviciu Manifestări Culturale CD ONU, grad
de calificare superior
Valentina VACARCIUC, bibliotecar, grad de calificare II
Redactor - coordonator:
Elena HARCONIȚA, director, grad de calificare superior

2012